

5

Jaroslav
Hutka
SPISY

Prózy II

GALÉN

Upozornění

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Galén

Na Bělidle 34, 150 00 Praha 5

www.galen.cz

© Galén, 2012

Jaroslav
Hutka
Spisy
Prózy II

5

Jaroslav
Hůtka
Spisy

Prózy II

GALÉN

Všechna práva vyhrazena.

Tato publikace ani žádná její část nesmí být reprodukována, uchovávána v rešeršním systému nebo přenášena jakýmkoli způsobem (včetně mechanického, elektronického, fotografického či jiného záznamu) bez předchozího souhlasu nakladatelství.

© Galén, 2012

© Jaroslav Hutka, 2012

Commentary © Adéla Petruželková, 2012

ISBN 978-80-7262-936-7 (PDF)

ISBN 978-80-7262-937-4 (PDF pro čtečky)

cesta
do království

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA
 ЧЕХОСЛОВАЦКАЯ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕСПУБЛИКА
 REPUBLIQUE SOCIALISTE TCHÉCOSLOVAQUE

C. PC-2316/3/7-78 dne 9.8.1978
 No. _____ Le _____
 No. _____

CESTOVNÍ PRŮKAZ TOTOŽNOSTI
ЗАГРАНИЧНОЕ УДОСТОВЕРЕНИЕ ЛИЧНОСТИ
CARTE D'IDENTITÉ DE VOYAGE

opravňuje k vycestování
 дает право на выезд
 autorise le départ de

Jaroslav HUTKA

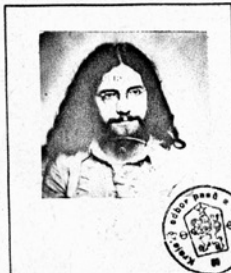
neurčené státní příslušnosti, přechodně se zdržujícím v Československé socialistické republice
 неопределенного гражданства, временно задержавшимся в Чехословацкой социалистической республике
 de nationalité non prouvée, provisoirement domicilié en Tchécoslovaquie.

nar. 21.4.1947 místo Olomouc
 rod. " "
 né (e) le " "
 bytem Praha 2, Neklanova 30
 проживающему " "
 domicilié (e) à " "
 do Nizozemi na dobu =trvalo= dni
 в _____ сроком на _____
 en _____ pour une durée de _____ jours

od překročení čs. státních hranic a zpět.
 с момента перехода чехословацкой государственной границы и обратно.
 à dater du passage des frontières d'Etat tchécoslovaques, et retour.

Platnost průkazu končí dne 9.11.1978
 Validité du titre de voyage expire le _____
 La validité du titre de voyage expire le 9.8.1979

Platnost průkazu končí dne _____
 Удостоверение действительно по _____
 La validité du titre de voyage expire le _____
Vystěhování
 Očel cesty _____
 Цель поездки _____
 But du voyage _____
 Děti do 15 let 1. XXXXXXXX 3. XXXXXXXX
 Дети до 15 лет XXXXXXXX 4. XXXXXXXX
 Enfants jusqu'à 15 ans 2. _____

Jaroslav Hutka

podpis majitele průkazu
 подпись владельца удостоверения
 signature du porteur du titre

Popis osoby
 Личные приметы
 Signalement de la personne
 Barva očí šedozelená
 Глаза _____
 Couleur des yeux _____
 Barva vlasů kaštanová
 Волосы _____
 Couleur des cheveux _____
 Zvláštní znamení /
 Особые приметы _____
 Signes particuliers _____

Jaroslav

podpis:
 Подпись:
 Signature:

SERIE Z * 165230

Z pohledu geologického jsou Čechy předělovým územím. Prameny se zde rozdělují na dvě světové strany, na jih a sever. Toto území je střechou, ze které pořad něco odtéká a kam nic nepřitéká. A zdá se, že není v dohledu možnost, aby se to, co zde pramení, zde také zachovalo. Sám jsem v této chvíli místním pramenem, o kterém jsou mnozí přesvědčeni, že má svou sílu a čistotu, a za čtrnáct dní mám překročit hranice, odejít, emigrovat.

Život člověka se srovnává s řekou, ale řeka nemůže opustit místo svého začátku, musí zůstat ve svém toku, patří ke krajině, kterou vytváří, ovlivňuje, kterou protéká. Je mocnější než člověk, ale to je též její slabost, zůstává. Člověk, i když má svůj pramen, odnáší si ho s sebou, nese si ho v sobě, nese v sobě celou délku toku i moře, ve kterém končí. A pokud má sílu, může pramen přesadit a svůj vlastní tok přelít na jiné místo a svým *t e č e n í m* stvořit novou zemi a nové moře, ovšem může i zaniknout.

Kým jsme a kde jsme? To je otázka, kterou klademe sami sobě a je to zároveň otázka, kterou nám pokládá svět, a z obou stran může být otázka položena tak, že odpověď na ni vzniká buď sama od sebe, anebo je nezodpověditelná. Teprve pohybem nacházíme život kolem sebe a těkáním se nám zjevují barvy, světla a stíny a celá modelace. Teprve změnou míst můžeme zjišťovat, že naše vlastní místa existují a že jsou stabilní. Vše, kde se zastavíme anebo na čem ulpíme v našem pohledu a v naší duši, šedne. Nejsme schopni vnímat skutečný svět, jsme schopni pouze pozorovat jeho odraz v naší duši. V sobě máme stříbrné plátno, kam musí dopadat obrazy v rychlém sledu za sebou, abychom rozeznali pohyb.

Jsou lidé, kteří se vyjadřují postojem a činy, neústupností, tvrdostí a hmotou jejich života vzniká z nárazů nebo facek reality. Jako by byli hlinou, která je modelována, nebo kamenem, který je tesán. Těch lidí je v Čechách maličko, a pokud jsou, drží se při zemi, aby na ně tvrdé ruce skutečnosti nedosáhly a aby si alespoň pro dobu příští mohli zachovat možnost tvarování. Skutečné sochy, ony velké politické osobnosti, které jsou schopny se skutečnosti nastavit, být vymodelováni nebo vytesáni a jako zřetelní se pak stávat tvůrci politiky a národního osudu, takových zde už půl století není.

Jsem voda, která doráží na zvápenatělou současnost, osahávám ji svým pozorováním a vyslovováním, a toto je ono moje Utkání se skálou. Svědectví, které dělá obraz světa na plátně našeho vnímání a naší duše zřetelnější. Vytváří prostor. Slovo ve chvíli, kdy se proti sobě posunou dvě divize vojáků, se zdá být zanebatelným, ale než se divize proti sobě vydaly, musel být někdo, kdo těmto událostem prostor dal, kdo ten prostor vyslovil.

Kristus vyslovil mohutný prostor lásky, soucitu a porozumění, v jehož vymezeních se ještě dodnes pohybujeme. A tak každý onen měkký člověk, který pozoruje a vypráví, tvoří prostor. Zjevuje se tak věc obdivuhodná

a bohatá, ale zároveň vyzývající, neboť v tomto novém prostoru vidíme bohatší odlesk prostorů minulých a zašlých, které lze luštit a objevovat na předmětech, kterým jsme dali vyslovením svobodu. Z jejich mrtvého náznaku vytváříme další prostory a výsledkem je harmonie, kdy svět začíná zrcadlit člověka a člověk začíná zrcadlit svět, a to lze prožít nejen jako svobodu, ale i jako záruku zachování světa.

Pohled ve chvíli dívání je už interpretací. Sledujeme jen to, co dopadá dovnitř nás, a nedopadá všechno a z toho ještě přebíráme a vidíme jen to, co jsme schopni číst. Zápas lidstva o pokrok a dějiny je zápas této interpretace, toho, co jsme zahlédli sami v sobě, a z toho roste krajina pro vznik dějin. A pokud se mi mým dalším životem podaří vyslovit a prosvětlit prostory, které jsou v českém vnímání temné, slepé a smrtící, dokážu víc, než co vzniká z dialogu s nabubřelou policií.

Ruším své místo lucerny v jednom krásném koutě temného města, ale nechci se vzdát práva na toto město dál svítit. Jistě, že se může stát, že se natolik vzdálím, že sem nedopadne mé světlo ani jako světlo té nejmattnější hvězdy, možná gravitace mou dráhu zcela stočí a odmrští kamsi jinam, možná, že shořím letem v hustějším prostředí. Ale kým jsem dnes? Už rok žiju v pocitu, že mé světlo stejně zhaslo a to, čím jsem byl, *z p ě v á k e m*, to mě dnes ze všeho těší nejméně. Tedy jdu.

pondělí 2. října 1978

Vstal jsem pět minut předtím, než zazvonil budík, o půl sedmé, po čtyřech hodinách spánku. Dana je nemocná a je nutno jet s autem embéčkem na odhad, kvůli jeho převozu přes hranice. Málokdy se takhle brzy ráno dostanu ven. Byl už cítit podzim a jízda autem byla pro mne svěží, doprava fungovala dobře, každý spěchal a přitom svým spěchem nezdržoval. Podzim je doba, která se s Prahou shoduje, zralost a umírání, umírání v plné síle, závěr po celistvém vyslovení, kratičké zastavení se pro uvědomění si toho, čeho bylo dosaženo, a potom pád. Na parkovišti jsem byl z aut, které jedou na odhad, první. Přišel silnější blondatý technik v montérkách a začal to sepisovat.

„Vy se stěhujete?“

„Stěhuju.“

„Že vám to povolili. Můžete mi otevřít motor?“

„Povolili, a že ať si pospíším.“

„A co děláte?“

„Píšu a zpívám.“

„Beatovou muziku?“

„Ne. Písničky s kytarou a lidovky.“

„To jsou věci. A užijete se tím venku?“

„Myslím že líp než tady.“

„Ale nese to, ne?“

„Tady moc ne. Malé honoráře a velké daně.“

„Ty gummy jsou celkem nové,“ prohlížel auto zespodu.

„Asi deset tisíc kilometrů.“

„Však já to píšu rozumně. Ale kdybyste třeba dělal automechanika nebo nějaké práce, které dělají Holanďani neradi, to byste se měl dobře, ne?“

„Asi jo.“

„Ale se zpíváním to bude horší, že?“

„Nevím. Možná. Přece jen jednu z nejpokrokovějšího režimu do temného feudalismu.“

„To jo,“ rozesmál se, „za chvíli přijde znalec, tak si počkejte.“

Za mnou stáli dva mladíci sympatického zjevu v mercedesu s cizím číslem. Technik začal prohlížet jejich auto. Procházel jsem mezi desítkami aut po parkovišti a četl ceny, za které byla na prodej. Některá auta byla už hodně stará. Mezi auty bloudili tři staří otrhaní cikáni a prohlíželi vůz za vozem. Kousek dál byl pobuda se psem. Chvilími se díval po autech, chvílemi se hádal se svým podvratáckým psem. Vypadali, že sem chodili sledovat už své známé vozy, sledovat, které zmizely a které přibýly, a večer v hospodě si o tom vyprávějí a přemýšlejí o tom. Je to svět jejich příběhů, potřeba proletariátu na svém nejbližším a hmatatelném okolí sledovat dění světa, anebo alespoň to dění si svým nejbližším okolím vysvětlovat. Kdyby ještě žili ve světě svého jazyka, který byl dnes rozleptán odcizením, dokázali by jistě o těch autech a o tomto parkovišti autobazaru vyprávět příběhy a zpívat písně a vyslovovat tím zároveň něco hlubšího o sobě. I zde jsou typy aut, které jsou krasavci, siláky, starci a smolnými tuláky, auta, která se zde objeví jen jednou a která se sem budou stále vracet. Přistoupil ke mně jeden ze sympatických hochů. Díval se na mou škodovku.

„Kam to prodáváš?“

„Stěhuju se s tím.“

„Jaks to udělal?“

„Psal jsem, co jsem si myslel.“

„Jo, to jsem slyšel, že politický pouštěj. Hele, ho pustili na vystěhování. To je věc!“ obrátil se ke kolegovi.

„Nebudeš se stydět tam jet s tímhle?“ ukázal ten druhý na mé auto.

„Mně je to jedno. Jede to a snad to dojede až tam.“

„No jasně. Podstatný je vypadnout. Kruci, kdybys nám dovedl poradit! Máš štěstí.“

„Hele, tamten se mně nelíbí,“ říkal první a ukazoval na novějšího mercedesa, který stál v řadě za nimi a byl zrovna prohlížen.

„Stál tady pár měsíců. To číslo si pamatuju. Ale hlavně ten chlap se mně nelíbí.“

V mercedesu přijeli čtyři mužský. Jeden přítlostlý padesátník v bílé košili s kravatou se zlatou sponou a s vystupováním šéfa gangu a kolem něj tři mladí hoši, kteří vypadali jako jeho osobní stráž. Tvářili se, že svět sledují z nejvyššího patra, a přitom velmi dobře reagovali na pokyny šéfa.

Ti dva hoši odjeli zaplatit složenku v jiném mercedesu, který nechali venku. Tentýž typ. Asi s tím kšeftujou. Ten chlap se jim nelíbil, byl nebezpečnou konkurencí, dělal ve velkém a to znamená, že se musel krýt politicky. Kdo ví, čím byl, ale z hlediska tohoto monopolu byl pro tyto dva hochy smrtelným nebezpečím. Dovedu si představit, že tihle dva jen paběrkují na okraji velkých kšeftů. Nakonec celá tato země s veškerým obyvatelstvem je v soukromém vlastnictví jediné monopolní vrstvy, která dokázala to, o čem se žádná mafia nezdálo. Patří jim i soudy, i věznice, i policie a ohrožuje je jen ten, kdo chce dělat živnost řádně, a nejvíc je popudí remcalové mého typu, kteří se ptají na obecnou morálku a mají potřebu vyslovit věci tak, jak jsou. Zde se cítí ohrožení nejvíc, protože jako správní otrokáři své otroky nenávidí, protože je potřebují, a bojí se jich, i když je ovládají. Kdyby někdo otrokům ten podvod vysvětlil a popudil je proti pánu, vyhráli by. Uviděli by, že je tím vykořisťovatelem a jen falešně osočuje své takzvané třídní nepřátele.

Stál jsem u dřevěné boudičky, čekal také se složenkou na znalce a cítil z toho všeho atmosféru Lhotákových obrazů a Hrabalových knih. Touto dřevěnou boudičkou protékají miliony a každý si do toho milionového potrubí navrtal svůj vlastní kohoutek, kde si trochu odpouští do svého, proto také o to potrubí pečuje, ale největší část odteče těm na konci. Za boudičkou si hrála nehezká holka v ostře červených nepadnoucích kalhotách se štěnětem. Na parkoviště vešlo zase několik pobudů, potom několik dělníků v montérkách, kteří si odběhli z práce, a několik mladých manželských párů. Každý za svým snem. Štěně se válelo ve šterku a zdálo se mi věčně a nezranitelně proti tomuto škaredému násilnému snu o pohodlnějším životě poháněném výbušným motorem.

Vrátil jsem se domů, do vyprazdňujícího se bytu, ze kterého se znovu stávají pouhé dvě místnosti, už předtím bez koupelny a plynu. Musím nechat vypnout elektřinu.

Nasídal jsem se, bylo jedenáct hodin a chtěl jsem si na hodinu lehnout vedle nemocné Dany, než budu muset na celnici. Zazvonil zvonek a přišel Jiří Dienstbier. Veselý hlučný muž s výrazným knírem, tmavší pletí, stále barevnými citovými příběhy a s pevným, vysoko postaveným místem v pozornosti policie. Hlučně se směje, ale nemůžu se ubránit dojmu, jako by v každém tom zasmání trochu pobrekával. Probrali jsme všechny staré a nové zavřené, soudy, které se chystají, všechny poslední výsledky a věci, které byly nově napsány. Žijeme už všichni zase bez telefonů a v novinách se o tom nepíše, a tak všechna setkání jsou provázena dlouhým vyprávěním příběhů. Je třeba všechno říct každému zlášť a pořad dokola a vzniká tak zvláštní vypravěčský způsob, jakýsi baladický postup, kde se popíše tragédie a hned na ni parodie, pohled policie a pohled nás a pohled světa, vtipy z výsledků a drby ze společnosti, novinky ze světa a nejnecotnější osobní drobnosti. Vyprávěl jsem mu příběh Jirky Gruntoráda, zedníka, který byl před pár lety zavřen, mnoho měsíců strávil nespravedlivě ve vazbě, sám se hájil a u soudu se dokonce obhájl a vyhrál to. Ale ani se mu neomluvili, ani mu nedali náhradu za čas vazby a on se od základu rozhněval a urazil a přemýšlel o odvetě. Takže loni dal dohromady samizdatové nakladatelství a rozepisuje ty nejlepší knížky, které teď u nás vznikají, a zdá se mu, že to je to nejučinnější, co může proti nespravedlnosti udělat.

„A to je pravda. Taky se pořad rozhoduji, že se pustím do něčeho podstatného, co má z historického hlediska hlubší smysl, ale pak zase někoho zavřou a mě to nasere a věnuju tomu zase veškerý čas,“ říkal Jirka. „Je to samozřejmě potřebné a nutné, ale člověk v tom nechá všechnen čas a nic po tobě nezůstává. Chtěl bych překládat. Děsím se toho, že bychom se zase dostali do situace padesátých let, že bychom deset let nevěděli, co se děje v literatuře a v divadle ve světě. To se potom špatně dohání a často to dohnat ani nelze. Teď jsme na tom trochu lépe, ale stejně. Nové věci sem nedocházejí a nikdo se o to pořádně nestará.“

„Já ti budu posílat nové věci. Když to bude anglicky, tak to snad dojde.“

„Poštou ne. To nedojde nic. No, bylo by to fajn, aby byl přehled. Mnoho lidí, co odjíždělo, mi to slíbilo taky a pak se dostali do existenčních starostí a tohle se jim z jejich tamního pohledu zdálo nedůležitý, a tak se na mě vybodli. Za cokoliv, co pošleš, budu vděčnej. Tady je teď hovno.“

„Pokusím se to mít v hlavě.“

„Víš už, co tam budeš dělat?“

„Nevím nic. Ale moc mě to nezervóžňuje,“ odpověděl jsem. „Tady jsem nikdy nemohl přemýšlet dál než měsíc dopředu a i to bylo nespolehlivý, a tak nevím, proč bych si měl dělat nějaký pevný plán. Asi bych to ani neuměl.“

„Tady je to něco jinýho. Ale přišel jsem tě pozvat na úterý, jestli bys nezahrál na rozloučenou. Mluvil jsem s Martou Kubišovou, že byste zahráli něco spolu.“

„Mně se do hrání nechce, mě to v bytech nebaví a všechno jsem odřekl. No, nevím. Možná s Martou by to šlo.“

„Jak se ti bude chtít. Nemusí se hrát, můžem jenom popíjet a kecat, jak chceš. Ale bylo by to fajn.“

„Přijdu. Uvidíme, jaká bude nálada.“

„To, jak jsi psal v tom fejetonu o dědovi a zemědělcích,“ říkal Jirka, „to je tvrdý, ale je to nakonec pravda. Oni nevěří, že je možné cokoliv udělat pro změnu, jsou drženi od středověku v pocitu, že nemohou udělat nic. A za ty krátký období svobody nebylo nikdy dost času, aby to pochopili, aby to k nim došlo. To jen když se někdo narodí jako výjimečná osobnost anebo má takovou osobnost v rodině, tak se o něco pokusí, ale je to marný. Je to blbý. Člověk by se na ně nechtěl tak dívat, ale je to tak.“

Povídali jsme si ještě o všeličems a pak se zvedli.

„Kde máš tu svoji krasavici?“

„Leží vedle.“

Zaťukal několikrát silně na dveře a vešel. Začali s Danou hrozně hlučet.

„Co ty krasavice? Snad nejses nemocná. Ukaž. Máš horečku?“ a hnal se k posteli sáhnout si na její čelo.

„Jarmila ti upletla novej svetr, co? Vypadáš moc dobře. Vůbec se nedivím, že po tobě ženský letěj. Takovou pěknou barvu máš. To se podívej na toho mýho, jak je bledej,“ ukazovala na mne.

„Já se těm holkám taky nedivím, ale znáš to, jak je to, když tě pak najednou při tom chytí křeč do žaludku anebo páteř. Kdepak. Už jsem prolezlejš všema nemocema.“

„Že mi to ještě žádná nevyprávěla.“

Náměstí Republiky je roztahané a protnuté dopravními tepnami vedoucími sem ze všech stran, jako by chtělo symbolizovat svůj vlastní název. Budova celnice je odstrčena stranou a člověku je stydno do ní vejít. Špinavý vchod se špinavým dvorem s bočním špinavým, temným a příkrým schodištěm pavlačového domu. Dům je provrtán spleť kařkovských chodeb, ve kterých se lehce bloudí, že na člověka padá úzkost z toho, že se odtud už nikdy nevymotá. Narazil jsem na několik záhadných úřednic se skleničkami kávy, které vycházely z jedněch dveří a vcházely do jiných. Zastavila mě jedna stará paní s dotazem, odkud se posílají balíčky do ciziny, a bylo mně z ní divně.

Na konci mnoha zlomených chodeb je malinká kancelář soudního znalce. Zním to pravidlo, že miliony tečou po špinavých schodech, a mám

z toho také svůj pocit, neboť jsem v situaci člověka, který se stal pro stát nehodnotným. Takže jsem ještě v poslední chvíli oškubáván, svlečen všemi seznamy, složenkami, potvrzeními, prohlášeními a zkoumánými, kdy mi na hranicích asi seberou poslední doklad a dál už pojedou jen na svůj obličej, s tím, že si nesmím ani odvézt tolik peněz, které by mi mohly stačit na benzín, abych dojel na místo, kam mi milostivě dovolili se vystěhovat bez možnosti návratu. Nedělám si iluze. S občanem se počítá jenom z té strany, ze které může být užitečný.

Stál jsem v malé kanceláři ve frontě lidí nakupených za zády celkem sympatického znalce, který odhadoval cenu předmětu ukradeného z auta, potom cenu kožichu posílaného do ciziny, potom jakási stařena se stařečkem posílali nesmyslné laciné skleničky příbuznému a snažili se znalci vypovědět celý příběh toho člověka, který žije v daleké zemi. Pak tam byl člověk s lacínými rámy na reprodukcích pražských motivů. Nějaká paní chtěla poslat dětské šatičky vnučce, což zákon zakazuje. Všichni toho odhadce nenáviděli a snažili se ho buď uhádat, nebo uplatit a zcela naivně viděli hlavního nepřítele v něm a mně se zdálo, že není nechápavý. Potom mě zahlédl. Prodral se mezi lidmi, podal mi ruku a oslovil mě jménem. Viděli jsme se jen jednou, když nám dělal odhad doma. Vidí se s tisícem lidí, a přesto je schopen si pamatovat. Možná má svou práci rád. Možná ví, kde koho šetřit a kde koho natáhnout. Ale to se týká jen lidí. Ti nadvlastníci to mají zase zařízeno jinak. Mají své obchody a své jídelny. Určitě mají i své celníky.

„Pane Hutka, už jsem vás čekal.“

„Byl jsem dnes na tom odhadu auta.“

„A kolik to bude dělat?“

„Ten pán říkal dvacet osm tisíc.“

„Tak dobře. Fakturu za psací stroj máte. Dobře. Tak to bude všechno a v pátek to budete mít v kanceláři číslo sedm.“

Vstal, usmál se na mne, podal mi ruku: „Tak hezký život a na shledanou.“

Odcházel jsem s pocitem, kterému stále nerozumím. Franz Kafka do svého kafkovského světa, který v předmětech a místech tak dobře poznávám, vsadil jakési odcizené lidi. Jsou nezřetelní a neuchopitelní, jsou jakýmsi mrtvolami, které na chvíli ožívají, odsoudí a zabijí, ale nic se o nich nedozvíš a nemůžeš dozvědět, protože jsou příliš nezřetelným snem, jsou tušením na nezřetelných základech. Několik měsíců teď chodím po kafkovských úřadech, těch, které začal Kafka tak přesně rozpoznávat, a začínám tam také potkávat ty jeho lidi, ale také jiné, blízké a zřetelné. Oslovuje mě ale určitá naděje. Někde nad systémem stojí ti, kteří odsuzují a zabíjejí,

ale vše musí vykonávat lidé, a to lidé skuteční, se svým osudem a se svým nepanským životem. Všichni ti se ke mně zachovali nečekaně lidsky a srozumitelně. Snad nejzřetelněji na vojenské správě.

Do domu v Jugoslávské 20 u náměstí Míru jsem přišel otrávený a nabroušený až útočně. Měl jsem odevzdat modrou knížku na vojenské správě. Potvrzení o tom, že nepatřím vojákům, jít odevzdat vojákům. S pocitem, že hlavně tam nemám co dělat, jsem zatukal na okénko. Okénko se otevřelo, objevila se tam hlava trčící z uniformy a zeptala se mne, co chci.

„Odevzdat modrou knížku.“

„Proč?“

„Protože emigruju.“

„A proč emigrujete?“

„Protože mě to tu štve,“ uzavřel jsem drze s intonací kleslou dolů, abych naznačil, že už se o tom nechci vybavovat.

„A kam emigrujete?“ zeptala se hlava měkce a podívala se na mne se zájmem.

„Do Holandska,“ odsekl jsem a tvářil jsem se, že to by tedy už stačilo.

„Do Holandska?“ řekla hlava udiveně přátelsky a dodala: „Počkejte, něco vám ukážu,“ a zmizela někde uvnitř. Okénko zůstalo otevřeno. Za chvíli se voják, pro mne neznámé šarže, zase objevil a podal mi barevný sáček, na kterém byly vyfoceny nějaké kytky. Nebyly to kytky, ale tulipánové cibulky. Díval jsem se na to nechápavě.

„Tohle jsem teď dostal z Holandska. Je to speciální barva. Já se zabývám pěstováním tulipánů a dostat čerstvé cibulky je pro mne moc důležité. Po několika letech degenerují a člověk je musí neustále obnovovat a ještě je potřeba dávat pozor, aby si navzájem opylováním nepokazily barvy.“

Já na toho chlapa hleděl jak na zjevení. V té chvíli sice byl sympatický, ale na druhou stranu, co je mi po jeho tulipánech, ať si vezme tu mou modrou knížku, dá mi potvrzení, ať už z toho debilního vojenského světa vypadnu. Jenže chlap se zabral do výkladu toho, jak se musí chránit barvy, že má dokonce i černé tulipány.

„Ale to si nesmíte představovat, že jsou úplně černé. To se ještě nikomu nepodařilo vypěstovat. Jsou takové hodně tmavě modré, skoro černé, a my jim prostě říkáme černé. A ty se musí opylovat mezi sebou štětečkem a hned zavázat do celofánové kuličky, takového pylíku, aby se k nim ještě nedostal pyl z jiných tulipánů. To by pak byly při příštím kvetení žíhané, a to už úplně ztratí hodnotu.“

„A to každý rok ty cibulky vyhrabáváte, nebo je necháte v zemi?“ zeptal jsem se z jakési povinnosti, protože byl na mne vlídný.

„No to je přece musím vyhrabat a nechat přezimovat v šopě.“

„A jak poznáte, jakou mají které barvu?“

„To si musím pečlivě označit, když kvetou. Zapichuju za ně kolíky s popisem, ale musí to být tak, aby to potom děšť a sluníčko nesmyly. Taky se mi to stalo, a to pak na jaře nevíte, co sázíte, a musíte dávat velký pozor, aby se ten druh nepokazil. To jsem vstával vřdycky hned při svítání, aby mi nezačaly kvést a já o tom nevěděl.“

„A kolik máte barev?“ Voják začal vypočítával barvy. Občas se opravil a mně začínal být docela sympatický a přestal jsem vnímat jeho uniformu, jako on zřejmě od začátku nevnímal mé dlouhé vlasy. Rozloučili jsme se přehnaně přátelsky a já mu slíbil, že mu z Holandska nějaké tulipánové cibulky pošlu.

„A na jakou adresu to mám poslat?“

„Sem na vojenskou správu!“

Trochu jsem zaváhal a rozpačitě utrousil: „A nebudete mít z toho nějaký problém? Přece jen zásilka z ciziny.“

„Prosím vás. Vždyť jde jen o tulipány.“

„A na jaké jméno to mám poslat?“

„Prostě na vojenskou správu. Tulipány tady pěstují jenom já.“

Napsal mi potvrzení o odevzdání modré knížky a popřál mi šťastný život v Holandsku. Zášel jsem si za roh do Valdeku na kafe. Obsluhovala paní, která mě znala. Často jsem tu sedával s papírama na stole a dělal si všelijaké poznámky. Teď jsem se potřeboval probrat z té vojenské správy.

„Jak se máte?“ zeptala se vesele.

„Však víte, jak to chodí,“ odpověděl jsem neutrálně a vůbec jsem jí nedokázal říct, že za dva týdny emigruju, že už se možná nikdy neuvídíme. Zasmála se tomu jako vtipu a šla si po svých. Já v tu chvíli ale vůbec nevěděl, jak se mám. Na daňovém úřadu úředník, co mi dával potvrzení o zaplacených daních, nadával, že si neumím představit, jaký je ve všem chaos, že je mu naprostou záhadou, na čem to hospodářství funguje. Prokurátor mi říkal mezi dvěma do své kanceláře, že neví, co s tím trestním stíháním bude dělat, když o mně mluví na Hlasu Ameriky, a s úsměvem se rozloučil. Poslal mi pak dopis, že stíhání přerušuje, ale nevěřil jsem mu. Estébáci mi při výslechu velmi důrazně a rozčileně řekli, že jen tak běhat po ulicích mě už nenechají, že si musím rychle rozmyslet, jestli chci do vězení, anebo do emigrace. Ale kromě estébáků byli na mne všichni přátelští, přáli mnoho štěstí v Holandsku, jak v podatelně národního výboru, tak u starého právníka, který mi psal potvrzení o bydlišti a zrušení nájemní smluvy, na pasech a vízech se mi omluvili, že mi nemohou dát normální pas, ale jen takový papír, na kterém bylo napsáno, že jsem neznámé státní příslušnosti a opouštím Československo na -trvalo dní-. Při vyřizování

celého tohoto vystěhování jsem měl dojem, že opouštím úplně jinou zemi, přátelskou a s fungujícím byrokratickým aparátem, až mi to bylo chvílemi líto a nechápal jsem, co si to vlastně vyřizují.

Šel jsem z celnice, že se zastavím na úřadě pro pasy a víza poškádlit je a poptat se jich, za co si mám koupit v Německu benzín, abych mohl dojet až do Rotterdamu. Já mám právo vyjet pouze s dvaceti markami a Dana taky. Šel jsem pěšky přes opravenej Václavák a vůbec mě to nedojímalo, tak jako mě zde už nedojímalo nic, ani můj odchod. To jsem prožíval někdy tehdy, kdy jsem se k tomu rozhodl, ale díky tomu, že se to tak táhne a já zcela klidně počítám i s možností, že nakonec nikam nepojedu, tak se jen rozhlížím a daří se mi tak snad lépe zahlédnout tvář věci.

Než jsem došel podloubím z Václaváku na Národní, potkal jsem jednoho přítele fotografa, který mi vyprávěl, že náš společný kamarád keramik Maxera odjíždí za několik dní do Rakouska. Navštívili jsme ho v celé partě na jižní Moravě v jeho vesnici. Osamělý signatář Charty potřeboval podporu. Lidé z jeho vesnice ho za to nenáviděli a kdosi mu zabil psa. Jak jsme tak spolu mluvili, tak okolo přešel nějaký člověk velmi podobný Pavlu Kohoutovi. Jenže bez vousů a jaksi mladší a teprve zezadu jsem si uvědomil, že je to on.

„Pavle,“ zavolal jsem zkusmo. Otočil se.

„Jé, ahoj. Dobrý den,“ otočil se k příteli a představil se. Rozloučil jsem se s fotografem a připojil se ke Kohoutovi.

„Kam máš namířeno?“ ptal se.

„Ále. Chtěl jsem jít na pasy a víza trochu je otrávit a poptat se jich, za co si myslej, že si koupím benzín, až přejeđu hranice.“

„Tam ti řeknou houby. Tam nic nevědí.“

„To jsem zjistil už asi na šesti místech, že nic nevědí.“

„Chtěl jsem tě pozvat někam na kafe, ale můžem místo toho skočit do banky. Tam se můžeš něco dozvědět, ale myslím, že ti dají deset dolarů. Víc se nedává.“

„Za to dojeđu tak na půl cesty.“

„A nemůžeš si to zařídit nějak jinak?“

„Samozřejmě že můžu a tenhle stát s tím kalkuluje, že si to zařídím, že jeđu někam, kde se na mě nevykašlou, a tak má dojem, že se na mě on vykašlat může. Mně šlo spíš o to, je otrávit, protože to je sprostý. Svlíknou mě do naha, oškubaj, přezývají a vyplivnou za hranice a světa, starej se! Nemám pro ně už žádnou hodnotu, už nejsem. Přemýšlel jsem, že bych požádal holandskou královnu, jestli by mi nepůjčila na benzín, když se můj bejvalej domov na mě takhle vykašlal.“

„To by šlo, ale myslím, že by to bylo složité. Pojd'. Zajdem do banky a tam se možná něco dozvíme.“

S Kohoutem jsem se skamarádil před dvěma lety, když neměl knír. Potom si ho nechal narůst a teď ho zase shodil. Zažil jsem v únoru 1977 jeho asi dvouhodinovou emigrační krizi, když se dozvěděl, že ho budou stěhovat z jeho bytu na Hradčanech. Tehdá jsem mu to vyčítal, ale myslím, že by se rozhodl i beze mne. Zůstal. Přestěhovali ho do bytu v paneláku, ve kterém ale nikdy nebyl. Bydleli ve špatně vytopitelném betonovém letním zahradním domě na Sázavě, anebo u kamarádů. Dnes odcházím já a on mi to od počátku nevyčítá, ale naopak mi radí a snaží se mi popsat věci, které mě mohou potkat.

Seděli jsme v kožených pohovkách banky, kde mě provedl všemi okénky a vyřídil to za mne. Nic víc nedostanu. Připadal jsem si vůči němu pomatený a nevykonný a bez postřehu. Má schopnost sledovat několik věcí najednou a žádná mu neuniká.

„Co teď děláš?“ ptal se mě a sledoval, jestli už pokladní nevyvolává mé číslo, aby nám s Danou prodala v kurzu černého trhu čtyřicet marek. Prodala za trojnásobnou cenu, než kterou za marku dostanou cizí turisté.

„Nic nedělám. Aní se neučím nějaký jazyk. Nevím jak. Chodím a pozoruju okolí a přemýšlím o tom. Je to zážitek muže, který prochází zdí. Jsem stále intenzivně ve věci, vím, co se děje, a stýkám se se všemi přáteli, ale už tady nejsem, už se se mnou nepočítá. Mám pokoj od policie, jsem, jako bych byl průhledný a neviditelný a sledoval zdejší dění. Je to pro mne fascinující vidění, být uvnitř a přitom v odstupu.“

„A co vyřizování věcí?“

„Většinu zařizuje Dana, a když já něco zařídím, беру to klidně, a i když je toho dost, zase toho není tolik, a tak jsou to vždy tak dvě hodiny denně a potom mám volno. Jsem klidný a nepodléhám panice, mohu sledovat okolí a sebe sama.“

„To je fantastické. Ty seš taky jedinej emigrant, kterýho znám, který tu celou věc dělá klidně a promyšleně a má k tomu i tu možnost. Většinou buď utíkali a páliło je to tu, nebo podléhali panikám a zmatkům, nebo prostě někde venku zůstali a byl to vždycky šok. Ty jediný máš čas to pozorovat. Měl bys to napsat. Jistě by to bylo skvělé čtení, ty poslední dny tady a první dny tam. Nad tím se zamysli. Třeba deníkovým způsobem, protože jak tam jednou přijedeš, už nebudeš mít možnost a nebudeš ani schopen si ty dny vybavit, protože budou zahlceny takovou spoustou vjemů, že až se zklidníš, už bude vše příliš daleko.“

„To je dobrý nápad. Taký bych ten čas zhodnotil pro sebe a mohlo by to mít hodnotu i jinak, hodnotu svědectví, a to je v dané chvíli platné i potřebné.“

„Máš už promyšlené, jak tam budeš žít?“

„Měl jsem, ale zapomněl jsem to všechno a chci se zařídit podle možností, jaké tam budou. Chci si tam zařídit pracovnu. Nikdy jsem ji neměl.“

„To je snad ten nejmenší problém.“

„Ta poslední kniha se mi už špatně dopisovala, že jsem se musel pořád přesouvat, a jak jsme teď s Danou oba nezaměstnaný a pořád spolu, někdy to ruší.“

„Ale to se musíš naučit. Vždyť vidíš, jak já píšu od doby, co nás vystěhovali. Já jsem se rozhodl, že se z toho nezhroutím a že nesmím polevit ani v práci. Román Katyně jsem napsal v podstatě po návštěvách. Přišli jsme někam, já se dovolil, jestli si mohu sednout do vedlejší místnosti, a psal jsem. A to bylo ještě pořád o strach, že jsem neměl kopii a mohli mi to kdykoliv zabavit a byl bych v hajzlu. Ale i ostatní věci tak píšu. Jsem pořád v pohybu, ale musí se to stihnout.“

„V tomhle seš obdivuhodnej. Já sice většinu věcí napsal po hospodách, a kde se dalo, protože nebylo kde bydlet, ale přece jen jsem nebyl v tvý situaci. To nevím, jestli bych zvládl.“

„To se prostě musí. To se nedá nic dělat. Jde o život a musí se to tak vzít. Občas ráno mě také napadne, že bych se na to všechno mohl vybodnout, že nevstanu, že se na to vykašlu, a pak si uvědomím, že jsou na mně závislí nějakí lidé, že támhle na mě někde čeká šest lidí, kterým mám pomoci, pro které je nutno něco zařídit, co oni neudělají nebo neumějí nebo nemohou, že mohu zlepšit jejich život, nebo ho alespoň udržet tak, aby nebyl ještě horší, než právě je. A to mě vždycky vymrští.“

„Chtěl jsem se tě zeptat ještě na jednu věc. Totiž: máme malý byt a všichni naši společní kamarádi disidenti se k nám nevejdou na rozlučku, a tak jsem myslel, že bych se s tebou v tvém domě na Sázavě stal jakýmsi spoluhostitelem, že bych přinesl pár lahví vína a vzal to zároveň jako rozloučení s lidma, kteří u tebe budou.“

„To bude dost složité. Karel Havlíček ke mně na středu sezval spoustu lidí a chce to udělat jako závěrečný den své výstavy, co má u nás, a už teď se toho děším. Mně by to ani tolik nevadilo, ale Jelena je z toho už hotová, to víš, každý týden pomalu třicet hostů, to znamená potom mejt nádobí a to všechno okolo. To je pro ni strašné. Jedině že by si Dana třeba vzala s sebou zástěru a stala se zároveň spoluhostitelkou.“

„No, to je jasný. Víš, já ti to říkám, že vlastně u tebe nikdy nepiju a nechťel bych to udělat tak, aby Dana musela řídit, a přitom je mi hloupé tam donést víno a nepít, to by bylo blbě spoluhostitelství. Mohli bychom u tebe přespat?“

„Jo, ale bude tam spát už Vašek Havel s Olgou a Karel Havlíček se ženou, a tím pádem tam už nemáme místo ani peřiny. Je to tam na spaní

malé. Jedině že byste spali v místnosti za garáží. Ale museli byste si vzít spacáky.“

„To je dobré. Spacáky s sebou vezmeme. Myslel jsem, že za tebou s tou otázkou zajdu k Ivanu Havlovi, kde prý máte být s Macbethem. Jste tam dneska, že jo?“

„Jo, a slyšel jsi, jak jsme dopadli ve čtvrtek u Vlasty Chramostové?“

„Někdo mi říkal, že vám to tam vybrali.“

„Človče, to byla záležitost! Dole u vchodu už hlídali celý den a Landáka drželi den předtím, večer ho pustili domů. Teď stáli před barákem a normální lidi pouštěli. Asi čekali jen na Landovskýho, bez něj by to divadlo hrát nešlo. Ale on vlezl jiným vchodem a přešel přes dvorky a sklepy a tak jim unikl. Pak si asi v sedm uvědomili, že jim proběhl, tak šli nahoru. Představení už běželo a čekali jsme je. Standa Milota stál u dveří a špehyrkou sledoval chodbu. Po osmé hodině jich nahoru vylezlo asi patnáct. V uniformách, s obuškama a pistolema. A ono patnáct policajtů na schodech působí tak, že jich je nejmíň tisíc. A tady se podařil Standovi skvělý fór. Že jak vylezali ke dveřím, prudce otevřel, položil prst na pusku a udělal pssst. Na to zareagovali a začali s ním mluvit šeptem, což znamenalo už zvládnutí situace, na kterou přistoupili. Říkali mu, že se tam dějí výtržnosti a hluk a že jsou pozvaní, aby zakročili. Standa se ptal, jestli něco slyší. Oni říkali, stále šeptem, že ne, ale že mají příkaz všechny zkontrolovat. Tak vzal toho šéfa do kuchyně, ať počká, až to skončí, a potom že samozřejmě může. Ten se polekal, že najednou sedí v kuchyni sám a zašel si ještě pro jednoho, a tak tam čekali asi půl hodiny, až to skončí, a zbytek policajtů čekal na chodbě. Nám se ale hrálo skvěle a myslím, že to bylo dosud naše nejlepší představení. Věděli jsme totiž, že v okolí je policie a že mohou v kterékoliv chvíli vlézt dovnitř, a tak nás to dostalo do skvělého tempa. Když byla děkovačka, tak vstoupil Standa, ztišil nás a oznámil, že je tam policie a že si přeje zkontrolovat hosty. Na to vešli dovnitř, zase asi patnáct, a to bylo fantastické, protože v místnosti bylo asi třicet lidí, kteří sledovali představení, a ještě ti fyzlové, takže tam nebylo k hnutí. Oni byli instruováni, že se tam bude jednat o orgie pokleslé mládeže, takže když vešli, tak zůstali pať, protože tam viděli většinou starší lidi ve večerních šatech, kteří důstojně a tiše seděli a očekávali věci příštích. A tak jak vešli, tak zase pozadu vycouvali, a že máme jeden po druhém chodit do kuchyně. Když měli zapsaných asi sedmnáct lidí, tak je spočítali a zeptali se Standy, kolik je tam lidí. On to zaregistroval a řekl, že je jich sedmnáct. Oni se s tím spokojili a odešli, a tak nejmíň deset lidí prošlo. Ale to by se nemělo asi nikde vyprávět.“

„To je stejně fantazie. Když se to tak vezme, policie zase naletěla. Když méně rozhánět Shakespeara v bytě, tak z toho může bejt nanejvyš ostuda.“

Tím si sami nastavují zrcadlo a nakonec to ukazuje, kým jsou, a ať si píšou, co chtějí, tohle dělají, a tak tím jsou.“

Seděli jsme na Příkopěch v solidní hale banky postavené za první republiky nebo dřív a tiše si povídali. Zdálo se mi, že Kohouta zdržuju, protože je stále plný energie a plný pohybu a já byl v náladě až líné, pozorovací a meditační. Pak mě paní z poklady zavolala jménem a já si šel koupit marky. Chvilí jsem stál ve frontě a pozoroval, jak u dvou přepážek počítají a vydávají různé valuty. Pak mi to prodali. Za čtyřicet marek jsem zaplatil 465 Kčs. Nevím, jestli tyto ceny udržují podle černého kurzu, nebo černý trh funguje podle nich, ale je úžasné, že tento stát dospěl k tomu, že ovládá nejen normální, ale i černý trh, a aby mu to ve všech těch nepořádkách klapalo, funguje zde ještě několik oficiálních měn.

Šli jsme po Příkopěch zpět.

„Všichni lidi, co odešli, se vždycky děsně změnili a okamžitě najeli na ten nejodpornější způsob podnikatelství a vykašlali se na to tady. Ne abys taky tak zblbl. No, snad tě to nepotká, ale bohužel všichni tomu podlehlí. Tady na ně sice stát kašlal, ale přece jenom měli jakýsi zcela nesmyslný pocit, že je o ně nějak postaráno, a tam podléhají pocitu, že se o ně nikdo nepostará, a tak si to musí zařídit sami, a to co nejostřeji a neúčinněji, a vše zde nechají plavat.“

„Přemýšlel jsem o tom také a myslím, že mě to nepotká. Chtěl bych klukům zde pomoci, nakonec to byla idea zakládání Šafránu, dát se dohromady, to je potom výhodné pro každého zvlášť.“

„To jistě. Zůstat sám a vykašlat se na ostatní je i prakticky nevýhodné. Také zde jsme mohli být každý spisovatel sám za sebe a handrkovat se sám za sebe. Takhle jsme se dali dohromady a je to tak lepší. A také vím, že když se někdo začne zajímat o jednoho, tak se zajímá také o ty ostatní a je z toho jakási jednotná fronta a zaručuje nám to jakýsi relativní klid a stabilitu. Pojedeš se mnou metrem?“ Vcházeli jsme do podchodu metra na Můstku.

„Pojedu, Pavle. Tady jsem ještě nenastupoval, a tak jsem neviděl ten gotický můstek, který zde vykopali.“ Hodili jsme každý korunu do automatu a prošli.

„Vždycky čekám, že mě ten stroj zatkne,“ smál se Kohout, „hele, tady to je. Hoď tam taky desetník, ať se vrátíš do Prahy.“

Naklonil jsem se přes zábradlí a díval se do vykopané zabetonované díry pod gotickými oblouky starého zasypaného mostku. Svítlo to tam kolečky všech možných mincí.

„To musím.“ Hodil jsem desetník dolů a v duchu vyřkl jakési přání o návratu do Prahy. Sjížděli jsme po pohyblivých schodech.

„A ne abyste se tam rozvedli,“ říkal Kohout ještě. „Většina, která odjela, se tam taky rozvedla a zvláštní je, že to bylo většinou vinou těch mužskejch. Člověk by řekl, že ženská si tam lehčej někoho urve, ale je to naopak.“

Jeli jsme spolu jednu stanici a já vystoupil a přestoupil na jinou trať. Zamávali jsme si.

Dojel jsem domů. Byla u nás na návštěvě sestra Dany Marcela. Dana má stále chřipku a leží. Marcela vyprávěla o naší kočičce u nich v chaloupce na zahradě v Lounech. Zahrada je na konci všech zahrad podél Ohře, které končí daleko v krajině. Danini rodiče jsou z kočičky celí pryč. Zatáhli ji dokonce k veterináři, protože měla odřenej čumák, a veterinář byl hodnej, smál se, že mají rádi obyčejnou kočičku, a tak nechtěl žádný peníze. Totiž někdy po desátém červenci jsme dostali papíry, že máme zaplatit za emigraci a jak to se stane, že nám dají doklady na vycestování. Byli jsme akorát s mým sedmiletým synem Vavřincem, co se Zorkou žije už rok v Paříži, v Lounech na zahradě a já odejel do Prahy k zubaři. Doma ve schránce byly dvě věci. Že mám na poště předvolání na výslech a zprávu z pasů a víz. Předvolání jsem nechal ležet na poště. Zůstalo, jako všechna ostatní předvolání předtím, nedoručené. Zprávu z pasů a víz jsem si vyzvedl.

Zpět na zahradu u řeky na konci světa jsem dojel večer a koupil nějaké láhve vína. Dana s Vavřincem mě čekali, chatička byla krásně uklizená a na stolku ubrus. Já se tvářil, že nic. Postavil jsem na stůl láhve s vínem a pod jednu dal tu obálku. Dana chodila okolo a potom chtěla obálku uklidit. Na stole nevypadala vůbec hezky. Vzala ji, prohlédla, zarazila se a otevřela. Pozoroval jsem ji a smál se pod fousy. Četla to několikrát za sebou a nechtěla věřit svým očím. Zlobila se na mě, že jsem jí to hned neřekl, a měla hroznou radost. S Vavřincem jsme pak všichni jásali, že se teď budeme moci vidět často, protože k němu do Paříže je z Holandska blízko. Seděli jsme a pili a o všem vzrušeně mluvili a pozdě v noci, když jsem se šel vyčůrat, jsem slyšel úpěnlivé mňoukání. Šel jsem ve tmě k plotu, nadzvedl ho a ke mně vběhlo krásné černé kotě. Od té doby žije na zahradě. Okamžitě začalo chytat myši...

Marcela chtěla, aby Dana ještě vrátila knihy do školní půjčovny, že jí nechtějí půjčit další. Dana si půjčila třetí sbírku lidových písní Františka Bartoše a já se rozhodl, že si ji vezmu do emigrace.

„Tenhle stát s námi rozvázal všechny styky a my s ním taky, tak se nic už vracet nebude. A ty seš jen sestra a to se nedá slučovat...“ oznámil jsem.

Byl jsem unavený, seděl jsem nad psacím strojem a přemýšlel o tom, co chci od tohoto psaní a jak ho psát. Asi to nazvu Cesta do království. Jedeme přece do jakéhosi království. Na Svobodné Evropě teď čtou moje

Utkání se skálou po kapitolách. Lehl jsem si. Usnul jsem po šesté večer a vzbudil se před půlnocí. Udělal jsem si kafe a začal psát Cestu do království. Psal jsem asi do šesti do rána a pak šel spát.

O půl jedenácté někdo zvonil, já se podíval na hodinky, a jak jsem byl zpitomělý, tak jsem to přečetl zrcadlově a myslel jsem, že je už půl druhé. Přišla Otká Bednářová a donesla opisy Plechovky, abych je podepsal, abych to tedy autorizoval a ona to mohla roznést po lidech. Vyprávěla o událostech na Sněžce, kde se měla setkat Charta s Polákama. Bylo to obšancované policií a sebrali tam pár lidí z polské i české strany. K setkání nedošlo. Sebrali Jirku Němce, Petříkovského a Šabatu. Jirku Bednáře pustili a Landák také proběhl. Říkala, že den předtím na představení u Ivana Havla sebrali Vlastu Chramostovou, ale nevěděla podrobnosti. Říkal jsem jí, že se mi líbil její poslední text.

Pak jsem šel nakupovat, protože Dana je pořád nemocná a měla hlad. Dostal jsem houby. Ve všech obchodech mi říkali, abych to zkusil odpoledne, že možná něco bude. Vrátil jsem se a zase si lehnul. Byl jsem utahaný. O půl druhé přišel Vláda Veit. Říkám:

„Kohout ti vzkazuje, že se mu jedna tvoje melodie velice líbila, a tak ti na ni napsal text. Včera jsem ho náhodou potkal na ulici.“

„Chtěl bych požádat všechny spisovatele, aby mi napsali texty. Sestavil bych z toho desku.“

„A co kdyby ses domluvil s Martou Kubišovou, že by to nazpívala? Ta naše společná deska teď ve Švédsku je dobrá a důležitá i pro ni. Nazpívala zase něco po deseti letech.“

Povídali jsme o všem možném. Ve čtyři hodiny se přišli rozloučit nějakí hoši z města daleko za Prahou. Odešli asi v pět velice slušně a přáli mi všechno nejlepší. Venku pořád prší a je škaredě.

Přišla Jarmila Bělíková a mluvili jsme o tomhle: ve chvíli, než jsme my disidenti začali přemýšlet o platnosti zákonů a vůbec o zákonech, byly zákony jen jejich bolševickou záležitostí a nakládali si s nimi, jak chtěli. Když jsme vzali zákony za společné vlastnictví a stali se jejich zastánci, tak i když oni mají stále celou moc ve svých rukou, zákony jsou rázem na naší straně. Vzali jsme jim magii služby holé moci. Jim jejich paragrafů ubývá, i těch, které si vychytrale vytvořili ke své potřebě. Teď je používají neradi. Když můžou, všechno hodí na kriminální a zdánlivě nediskutabilní paragrafy, a to už je jeden z našich úspěchů, že se začínají vlastních paragrafů bát. To, co oni dělali desetiletí světu, že kradli slova a vykládali si je po svém a tím dostávali svět do zmatku a defenzivy, děje se jim opačně. Teď jim ta slova bereme zpět a vkládáme do nich původní význam, zmnožený naší

zkušeností. Mnoho věcí je záležitost jenom psychická. I státní hranice. Pokud ji budeme brát vážně, pokud budeme věřit, že za ní je cizina, tak její existenci posilujeme. Ve chvíli, kdy ji začnem brát jako iluzi, začneme podle toho myslet, a posléze se začnem podle toho i chovat, tak se hranice oslabuje a přestává existovat. Před dvěma lety se zdálo nemožné, že by věci mohly dojít tam, kde jsou teď. Že se založí Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, že bude Charta, že budou kolovat fejetony a opisy knih v takovém množství. A že se budeme mezi sebou scházet a organizovat domácí kulturu a policie bude jenom jakýsi přihlížející otravovatel, že se bude po bytech hrát divadlo a policie se svým zásahem zesměšní atd. A začalo to jednoduše. Stát ve své moci zpyšněl, chtěl sáhnout ke starým praktikám a učinit proces, který všechny vyděsí a ochromí, ale najednou, také díky filosofu Patočkovi, se dal dohromady kruh lidí a to, čeho se děsil, přestal brát vážně a začal jednat proti tomu. Zatím je to válka slov a podpisů, ale jen zdánlivě papírová. To je skutečná válka, protože se jedná o uchopení duchovního prostoru, a oč my si ho zvětšíme, bez ohledu na to, zda máme nebo nemáme moc, o to oni si ho zmenšují. A řekl bych, že tím zabráním a naplněním duchovního prostoru děláme prostor pro události, které půjdou podle našeho řádu, a i oni ho budou muset respektovat a jednat ve vědomí jeho existence a přizpůsobovat tomu své činy. Je to fascinující. Oni jsou na začátku konce.

„A tobě se zdá, že celá Charta a hnutí kolem ní může mít nějaký hlubší význam a vliv?“ ptala se Jarmila.

„Já si myslím, že zásadní, právě pro vytvoření prostoru, ve kterém mohou vznikat události a zrodit se nová skutečnost. Samozřejmě že Charta společnost nepředělá a nemá v sobě ani lidi, kteří by byli schopni společnost vést, ale má zásadní význam v tom, že vytváří novou půdu a nový prostor, ve kterém může vzniknout nové vědomí, a z tohoto vědomí může vzniknout nová společnost, tedy nový systém, odlišný od marxistického pojetí socialismu, ale též odlišný od demokracie, protože i když je demokracie lepší než ten socialismus, nedokáže mu zabránit a tvoří ho a hýčká ho a není schopna pochopit, že marxismus je vlastně legalizace násilí. Že uznává jen jakousi vrstvu, se zaměnitelnými jednotlivci, určenou podle ekonomických vztahů. Ta vrstva se neurčuje čímkoliv lidským – tradicí, výchovou nebo jako historický výsledek –, ale jen jako jakási zaměnitelná zakotvenost v ekonomických vztazích, kdy je lhostejno, kdo jsi, odkud přicházíš... Záleží jen na tom, kde stojíš v ekonomické struktuře, a tímto máš větší právo na život, tedy na výhody, ne na svobodný život, jak bychom to chápali my, ale na zvýhodňování a poroučení. Ostatní jsou nehodnotní, dobří tak na zavření nebo zavraždění. Je to celé hloupé a nesmyslné

a pochází to z romantismu a je to princip vraždy lidství. Proti demokracii je marxismus jaksi atraktivnější, protože v sobě nese absolutní naději a změnu. To je to lákavé a to je v tom ten největší podvod. Ve skutečnosti se jedná o ten nejpustší konzervatismus a měšťáctví, primitivismus, zpátečnictví a nutně se to musí dřív nebo později samo stát tím, co vyčítá svěmu nepříteli, a lež a manipulace s pojmy a krádež duchovního prostoru, to je jeho doména. Proto musíme ten prostor získat zpět pro člověka a jeho život. Lidé si pletou autentický zážitek pravdy s romantickým okouzlením a romantické okouzlení svou intenzitou se může někdy zdát pravdivějším zážitkem, a proto propadají představám a neuvědomují si, co je ničí, nejsou už schopni rozeznávat hodnotu. My máme tu výhodu, že jsme se ocitli v situaci naprosté ztráty, že můžeme přesně a jasně vyslovit celý ten podvod a udělat tak pro pokrok světa v těchto desetiletích snad nejvíc. Podat pravdivé svědectví.“

Je to s podivem, ale odcházím z nejpokrokovějšího režimu do temného středověku, z vědeckého systému do feudalismu. Jedu do království a v Čechách to zní jako do pohádky a nemohu se ubránit dojmu, že to tak je. Zde jsem se sice narodil, ale zdá se mi, že pokud jsem zažil něco dobrého a hodnotného, tak to bylo náhodou anebo prožitím nedobrého a potom následného uvědomění jakési hlubší a skutečnější hodnoty. Narodil jsem se podle té zdejší vědecké teorie už jako méně hodnotný, jako syn obchodníka s nábytkem, a zažil jsem jako dítě, jak nás za to vystěhovali z města, nikdy jsem neměl možnost pořádně bydlet, mít to, co potřebuji, v klidu pracovat a uplatnit svou práci a žít bez obavy, že vše, co mám a co dělám, mi může kdokoliv kdykoliv odejmout nebo zničit. Vše, co žiju v této společnosti, je provizorium. Já zde mohu žít jen pro okamžik, jen pro tento den, a co bude zítra, v to snad doufat, ale příliš vážně to nebrat, protože je to nejisté. Už od narození je můj život brán jako život toho, kdo je na obtíž, kdo má menší hodnotu a menší práva, a musím žít v jakési rasové odloučenosti a znevýhodnění. Čím jsem se stával jako zpěvák slavnější, tím také byl pro mne život nebezpečnější, až jsem se dostal před dveře dlouhého vězení a musel na prahu vězení hovořit s pány, kteří zde rozkazují a rozhodují, s těmi, kteří jsou majiteli této společnosti. A v této situaci podivného domova odcházím do cizí země, která mě nezná, pro kterou alespoň zpočátku budu spíše přítěží a jejíž jazyk neovládám a neznám její dějiny a kulturu, mimo nějaké části jejího malířství. Tato země mi jako základní a prvotní samozřejmost nabízí to, čeho bych zde nikdy nedosáhl a co je zde používáno jako nátlak na občana: slušné bydlení a možnost slušného jídla a společenského zařazení, a je to jako vykoupení z pekla a je to vlastně cesta do pohádky, cesta do království. Nechávám za sebou svůj

dosavadní domov s lidmi, kteří jsou používáni jen jako součástky k fungování ekonomiky, a to ještě ke všemu špatného fungování. Ale ekonomika zde nemusí fungovat. Na to, aby se vrstva majitelů státu a společnosti měla dobře, to stačí, a lid, kdyby začal žít v dostatku, stal by se méně vydíratelný a ovladatelný. Je třeba ho dostat do situace, kdy každou věc si musí vykoupit ponížením nebo nemorálností, kterou se zavazuje, zahanbuje a stává se neškodným pro ty nahoře a ztrácí oprávnění ke kritice, protože se už také namočil.

pokračování, úterý 3. října 1978

Ve čtyři hodiny přišli na návštěvu dva hoši z jedné vzdálené vesnice, kam mě zvali v době, kdy už mi začaly přímé maléry, a tak se tam nikdy nepodařilo představení uspořádat. Jeden byl hromotluk se strašně kudrnatými vlasy a plachýma očima, druhý hezký, elegantní chlapec, který se učí nějaké umělecké řemeslo. Ptali se na české básníky, co bych jim doporučoval, a vlastně nikoho neznali, a pokud znali několik jmen, byli jim jejich knihy nedostupné, a to proto, že nikdy tiskem nevyšly, anebo vyšly dříve než před deseti lety a dnes už jsou jim pro jejich mládí nedostupné. Jsme tu každý sám za sebe, nechání sobě napospas, a každý z nás je jinak opuštěný a odcizený a nepoznává své okolí jako něco blízkého a otevřeného. Mluvil jsem o násilí současného oficiálního učení a o jeho nesmyslnosti. Chlapci mi potom řekli, že o tom ještě nikdy neuvažovali, že jim vlastně říkám novinku, kterou si budou muset zapamatovat. Je to smutné, ale podařilo se, že drtivá většina obyvatel bere současné politické učení jako jedinou možnost a je přesvědčena, že by se to mělo pouze zlepšit, ale ne měnit. Seděli jsme v mé zadní místnosti, Dana ležela s chřipkou, chlapci byli velmi slušní a zdvořilí a za hodinu se zvedli a odcházeli s tím, že mě nebudou už dál rušit. Velice milí hoši.

Vzpomínám si, že snad někdy začátkem roku 1976 jsem byl na návštěvě u Jana Wericha. Vzal mě tam Ivan Klíma. Prý k němu chodíval hrát karty. Pro mě to bylo uskutečnění životního snu, vidět Wericha živého, mluvit s ním. Od dětství mě ovlivňoval.

Byli jsme přijati obřadně paní, zavedla nás do místnosti s drahým kobercem a nábytkem a za chvíli Werich přišel. Vypadal špatně a sešle, ale velmi brzy začal žertovat. Seděl jsem vedle něj na kanapi a on se rozvyprávěl:

„A taky jsem byl jako malý chlapec s tatínkem v Národním divadle a viděl jsem ten nápis Národ sobě a ptal jsem se: Co sobě? Průser?“

Ivan Klíma mu vyprávěl o mých představeních a o mých malérech. Na to reagoval příhodou s ministrem Kopeckým:

„Taky mně zakázali desku. To jsem tehdy napsal a nazpíval tu píseň o tom štěněti, a než to šlo do obchodu, Kopecký si to pouštěl a já to věděl. Ale já tehdy k němu mohl kdykoliv, on lezl dvěma lidem do prdele. Mně a Nezvalovi. Nezvalova prdel pak vystydl a moje vyšla z módy. Tehdy jsem tam přišel, on to měl už vyposlechnuté a rozhodl, že se to nedá vydat, a říkal mně, že to i já jistě chápu, že by se to dalo špatně vykládat. Na to jsem mu řekl:

„A co hymna?“

„Co hymna?“

„Tam se přece taky zpívá: zemský ráj to napohled, to by se mohlo také špatně vykládat.“ A on, ten blbec, se zamyslel a řekl: „No jo, ale hymnu zakázat nemůžeme.“

Nádherně se rozchechtal. „Ale on ten Kopecký byl zrovna takový vrah jako všichni ostatní, také mu kapala z rukou krev a to naše přátelství, to je jako v jednom americkém filmu. Profesionální najatý vrah se chystá na akci. Čistí pušku, rozkládá si ji po kapsách, vše čistě a účelně, studeně a profesionálně, několikrát sebe a všechny své věci zkontroluje a potom, než odchází, dá si cukřík mezi zuby, přistoupí ke kleci s kanárem a nechá si od něj z toho cukru uzobávat.“

Neustále ale zdůrazňoval, že je potřeba je nasrat, ty u moci. Až to působilo poněkud křečovitě. Na Národní třídě ho zastavil policajt a chtěl po něm pět set pokuty. Werich mu opáčil, že platí jen stovku, ale nemá ji drobnou. Tak prý šel policajt jeho pětistovku rozměnit. Je potřeba je nasrat! Zase k tomu dodal. A na Kampu je zákaz vjezdu a zastavil ho policajt se psem a chtěl pokutu. Nic vám nedám, запиšte si číslo a toho psa si odvedte, nebo ho kousnu! Je potřeba je nasrat! Jsou to blbci, ne hlupáci, a je potřeba je nasrat, strašlivě je nasrat, aby si připadali takhle malí!

S Ivanem Klímou chtěl mluvit o pohádkách, co napsal, jestli jsou dobré a dobře napsané. Ivan mu je pochválil a řekl mu zdvořile, že psát umí a že si to nemusí u nikoho ověřovat.

„Ale člověk musí hrát proti nějaké zdi. Když je člověk sám, tak ani neví, co dělá. Když ty moje věci nikdo nevydá, tak ani nevím, jaké jsou.“

„Tak to uveřejněte s námi v samizdatu, to čte hodně lidí a vás určitě bude mnoho lidí i rádo přepisovat. Dnes už patříte i vy mezi nevydávané autory.“

„Mně tam vadí ten Kohout. Všude se vetře a teď dokonce odmítá jet do ciziny, aby ho nezbavili občanství jako Solženicyna. To je jako ten vtip s tou vilou a mořem. Pronajmu levně vilu u moře. Ale co když nastane

na moři bouře? Prosím vás, kde je vila a kde je moře? No a kde je Kohout a kde je Solženicyn?“

Pak se otočil na mne. „A vy si ty vlasy taky někdy mežete? To se teď nosí?“ To bylo smutné, protože mi došlo, že starý pán je už tak dlouho izolován, že ani nezaznamenal, že už deset let jsou dlouhé vlasy cosi normálního, tedy ne pro burany, komunisty a televizi.

Werich byl už dlouho izolován svou nemocí a neprodyšně obklíčen svými obdivovateli, že tohle už k němu nedošlo, a ani o mladou hudbu se nezajímal. Donesl jsem s sebou kytaru, že bych mu zahrál pár písniček. To rezolutně odmítl, že to zná z emigrace, kdy se museli v Americe soukromě předvádět, a že k tomu má od té doby odpor. Ale i to spíš vypadalo, že nemá moc zájem. Pozvolna ožíval, za chvíli si vytáhl flašku červeného vína, pak i cigarety a hlavně chtěl něco vyprávět sám.

„Ten se před tebou úplně předváděl, takového ho vůbec neznám. Možná po dlouhé době zase viděl neznámého člověka a to ho občerstvilo,“ říkal mi Ivan Klíma, když jsme vyšli ven. Ivan mu také nabídl, že by mohl vydávat v zahraničí, třeba u Škvoreckého. Tahle myšlenka se mu vůbec nelíbila, Škvoreckého přirovnal k drobnému maďarskému ševci.

Byla to dlouhá návštěva a bylo by ještě co vyprávět. Pořád jako refrén se vracely jeho výkřiky, že je potřeba je nasrat. Říkal, že chtěl také utéct, jako Voskovec, ale opozdil se a už na to bylo na všechno pozdě. A několikrát zdůraznil, že nepatří k žádné straně, ani k těm, ani k těm, že je sám sebou. To se mi líbilo. Monumentální klaun, který je nad věcí a umí s odstupem a nadhledem vše moudře a civilizovaně komentovat. I když pořád a pak už trochu únavně zdůrazňoval, že je potřeba je nasrat, je, jako komunisty.

Když se pak o rok později vydal z Kamy přes most 1. máje do Národního divadla, aby se dobrovolně účastnil shromáždění Anticharty, bylo to pro mne nesmírně teskné. Legalizoval národní zbabělost, a na to bylo jeho celoživotního díla škoda. Prý o sobě tehdy vypustil vtip, že byl v Národním divadle dvakrát. Jednou, když prodávali Mařenku, a podruhé, když prodávali Jeníčka. Tím je tedy moc nenasral.

Vlasta Chramostová tím byla také zaskočena a říkala, že tohle bylo už druhé takové shromáždění v Národním divadle. Poprvé to bylo při odsouzení atentátu na Heydricha.

„A někteří byli na obou těch shromážděních,“ dodala svým dramatickým hlasem a její muž Milota se rozesmál a pobaveně pokyvoval hlavou.

Dana pořád ležela. Hoši z vesnice odešli. Vzal jsem láhev šampaňského a šel na návštěvu k Vrbovým. Ona filosofka, která dělá uklízečku, hoch filosof, který dělá montéra, a bydlí v bytě, který záhadně zůstal po jednom

emigrantovi. Pavlačový dům s cikány. Mluvili jsme o zachování národa, co je to cizina a co je to domov, co je to budování a ničení hodnot. Podivně, kde se dějí myšlenky na zachování národa a kultury, otázky zahraničí a domova, budování a ničení hodnot. Dali mi propagandistickou knížечku Happy Holland. Chudobní filosofové, zdraví a zamilovaní, prostě lidé budoucnosti. Čistý vztah vzdělaných a zdravých lidí, které stát odsunul na podřadné místo, a tím pro ně vyjasnil a vyřešil základní problémy, kým jsou a co mají dělat.

„Ještě jsem se tě vlastně neptal, jestli chceš tam venku také něco dělat?“

„Chci tam něco dělat, ale vůbec si neumím představit co. Neumím jazyk a ani nevím, kam jdu. Asi dál zpívat a psát, ale jak, to asi uvidím až na místě.“

„A co mám udělat s tvými pásky? To je hromada koncertů, co jsem si nahrál.“

„Tak je někomu dej, koho to bude zajímat. Já sám nevím, co bych s tím dělal, já ty svoje nahrávky zase tolik nesbírám, pro mne je důležitý právě ten pomíjivý okamžik představení.“

„A budeš nám posílat příspěvky do našeho časopisu?“ Vydávali samizdatově časopis velmi pěkně vybavený, podlouhlý formát plný fotografií, samozřejmě originálních.

„To víš, že budu přispívat, jenom se pak musíme domluvit jak.“

„Až budeš mít adresu, tak to my se ti včas ozveme a vysvětlíme ti to.“

„A s Danou si budeme posílat pomazánky,“ vykřikla filosofka nadšeně. V pomazánkách byly obě velké profesionálky.

Odcházel jsem po půlnoci. Už byl podzim, deštivo a bylo smutno z prázdných ulic vyliďněného města. Taxikář si vůbec nechtěl vyprávět o politice. Napřed mě trochu oťukával a pak se prudce pustil do pošetilého neskutečna jakoby vědeckého. Mluvil o neprobádatelných záhadách a nakonec to ukončil poučením, že život je tak záhadný a podivný, že na politiku a morálku je nejlépe se vysrat, že je tady něco vyššího. Zajímal se o indickou filosofii, o odhmotnění, s kamarádem mluvívá mnoho hodin do rána o záhadách života, až si připadají mimo čas a mimo prostor. Když mi zastavil před barákem, tak mě ještě hodinu krmil svými objevy a poučeními z nich.

„Přicházíte o kšeft,“ řekl jsem asi po půl hodině.

„O hovno přicházím,“ řekl a mělo to dvojí význam. Že fakt o nic, anebo také že stejně je to hovno kšeft. Když jsem se zmínil také o svém světě, přešel pozvolna od tykání k vykání a začal neústupně deklarovat ten svůj vysoký nadhled:

„Landák mě taky sere s tím emigrováním. Ať vypadne a nesere se s tím. A Kohout je pěkněj vychcanec. Ten si to umí vždycky zařídit tak, že jde

jenom na tu mez, na kterou může a na které se mu nic nemůže stát. Není moudřej a šikovnej, ale jenom vychcanej.“ To už mi nedalo, tak jsem celkem marně poznamenal:

„Kouhouta považuji za jednoho z nejlepších a nejslušnějších lidí, jaké znám.“ Tady se v taxikáři cosi zlomilo a začal si unaveně stěžovat, že mu umřela žena a dítě, že už je starej, to zdůraznil jaksi okázale důstojně, a že už nemá chuť nic začínat.

„Mně je to jedno, jestli je někdo komunista, nebo ne. Já řeknu každému, co si myslím. Landáka jsem taky vezl a říkal jsem mu: seš blbej a udělal sis to sám. Herec má hrát podle scénáře. Kdybys jim dal pokoj, dali by ti ho taky. Ten herec Poživil se mě taky jednou v taxíku ptal, jestli ho budu považovat za svini, když se stane komunistou. Co blbneš? Já vím, kdo seš, a když chceš hrát, tak je to jasný. Mně jsou tyhle věci úplně jasný a víš, co dělám nejraději? Zalezu si domů, zatahnu záclony, vypnu telefon, lehnu si a jsem sám.“

Měl jsem toho mudrlanta už po krk a rád jsem z jeho auta vystoupil.

Doma byl pořádek a uvařeno. Dana, i když už byt vyklízíme, pořád musí mít uklizeno a čisto.

středa 4. října 1978

Vzbudil jsem se asi v poledne, ale byl jsem strašně unavený. Cítil jsem se jak mrtvola, tak jsem spal dál, asi až do dvou hodin. Potom jsem vstal a psal toto. Dana ležela a chřípku měla na plicích. Pořád se jí stěhuje z místa na místo. Neučím se jazyk, vyčkávám, neumím se do toho, že se vystěhuju, vůbec vžít. Venku prší a je ošklivě.

Po páté hodině přišla zase Jarmila Bělíková. Má také vystudovanou filosofii a také dělá uklízečku. Jeli jsme k Pavlovi Kohoutovi na Sázavu, protože je to poslední středa, tedy jejich poslední letošní setkání. Pak už to kvůli počasí sbalí, nedá se to tam vytopit. Jsme s Kohoutovým domluveni, že pojedeme přes hranice společně a že bychom se rozdělili až ve Frankfurtu na knižním festivalu. Ale jistě to není, ještě nemají potřebné papíry na výjezd. V jejich betonovém domečku na břehu Sázavy bylo vše rozsvíceno. Policie o to požádala, prý aby šlo kontrolovat, že nikdo nedává jedy do studny. Po tom, co jim někdo otrávil psa, se policie tváří, že to vyšetřuje.

Když jsme přišli, seděli všichni v kruhu a Vlasta Chramostová vyprávěla, že za války alespoň mohli velcí herci hrát velké role. Že se sice nesměla ruská klasika a pár jiných věcí, ale velké věci se mohly. Po roce 1969, když zakázali Hoře z rozumu, říkala, že už nepustí charakterního herce k dobré

a hlubší roli, aby si lidé zase nevytvářeli hrdiny. Ptal jsem se Landáka, co se dělo na Sněžce. Mělo dojít k setkání Charty a Solidarity. Napřed se odvrátil a nechtěl vyprávět, že to nemá cenu, že šel s holkou, uviděl zakázanou zkratku, tak jí šel, tím obešel první kontroly, potom narazil na další, tak dělal, že si zavazuje boty a zmizel. Potom ho chytili Poláci. Pak se probíralo, proč Karlovi Havlíčkovi, který dobrovolně a stále vozí Martu Kubišovou, nepovolili vystěhování. Dnes byla u Kohouta zakončena jeho výstava. Byl z toho smutný. Veliký chlap, který maluje přepečlivým naturalistickým způsobem zvířata. Ivan Klíma mi koupil psací stroj a s Pavlem Kohoutem mi to slavnostně předali. Pavel Kohout si nenechal ujít příležitost na slavnostní větu a řekl:

„To máš dárek od českých spisovatelů, s háčkama, abys měl v cizině na co psát. Každý ať na stroji teď něco napíše,“ dodal. Nikomu se nechtělo, až malá Jolana to vyřešila a poťukala. Ivan Klíma se při předávání styděl, původně to nechtěl dělat tak oficiální. Pavel Kohout s Vládou Veitem zahráli píseň 300, kterou jakoby věnovali mně, a Pavel mě v jakémsi okouzlení požádal, jestli bych také nezahrál. Nechtěl jsem, přemlouvalo mě více lidí, ale usmíval jsem se a odmítl. Pro tu chvíli jsem měl hrání úplně vyschlé, odmítl jsem už víckrát, neuměl jsem si pomoci, neumím hrát, když to necítím. Karel se mě pak snažil na to vyptávat a já mu to vysvětloval. Neumím zahrát jen tak, být tou reprodukční bednou, ze které se začnou sypat písničky, musí k tomu být připravená atmosféra, neumím hrát ani v hospodě u stolu, a když bych teď zahrál, tak z toho budu čtyři dny nasranej, že to proběhlo jako v hospodě. Po těch všech zákazech jsem pořád zavalen hromadou písní a neumím do nich jen tak sáhnout, je to pro mne vážné. Pak jsem dlouho mluvil s Vládou Veitem a jeho Sněhulí. Odpoledne seděl s fízlama v hospodě a nechtěl o tom vůbec nic vyprávět. To je blbé. Kohout vyprávěl o Macbethovi (zase naletěli na Shakespeara). Ve středu hrála Vlasta Chramostová sama u Marty Slánské. Tam policie zakročila, a tak se šlo k matce, ženě popraveného Rudolfa Slánského. Landák byl zase zadržen. V pátek proběhlo představení normálně a v pondělí nepustili do domu publikum a na odchodu odvedli Vlastu a nabídli jí vystěhování. Tereza, Kohoutova dcera, mi říkala, že se jí nelíbí Plechovka.

Zpět ze Sázavy jsem vezl ještě Jirku Němce a Věru Jirousovou. Věra byla zpočátku Charty zadržena několikrát, i na čtyři dny, a bylo proti ní rozbehnuté trestní stíhání. Jiří Němec je katolík, otec devíti dětí, vyhozený psycholog z foniatrie, fenomenolog, fenomén Ječné. To je velký byt, kde bydlí celá Němcova rodina a schází se tam underground. Skoro celou

dobu seděli s Jarmilou Bělíkovou na zemi a mluvili. Jirka byl v neděli zadržen na Sněžce na cestě k setkání s Polákama a do dnešní středy seděl v Konviktské ulici v cele číslo 6. Tam jsem byl jednou dva dny také. Jirka už byl zadržen nepočítaně, ani si nemohl vzpomenout, po kolikáté tam seděl. Navázali s Jarmilou v autě na svou debatu u Kohouta. Začal větou:

„Víš, abychom navázali na rozhovor, který jsme měli před chvílí a kde jsi mě mnohými otázkami inspirovala anebo vedla k dalším úvahám. Je zde otázka identity a napadlo mě to, když se vymýšlelo...“ a dále přemýšlel o tom, jak marxisti, tady v kruhu zastoupení Petrem Uhlem, vlastně dělí svět na třídy a z jejich hlediska je okamžik založení republiky naprosto nedůležitou věcí, protože to je pouze změna jednoho nepřátelského, vykořisťovatelského systému za jiný. Oni se identifikují s jakousi nadnárodní třídou proletářů a je otázka, jestli v takovém případě může k identitě vůbec dojít a v čem, jestli vůbec, může dojít k jejich identitě v čemkoliv pozitivním. Dále šla úvaha k tomu, že vlastně svou identitu vyjadřujeme jazykem a z tohoto hlediska se má založení republiky, ať už k němu došlo jakkoliv, považovat za událost zásadního významu, protože lze dojít k měřítku, že národ rovná se jeho jazyk. Jarmila reagovala tím, že se jí to zdá příliš zužující. Vstoupil jsem také do debaty a podporoval jsem názor Jiřího.

„Nelze brát jazyk jenom jako soubor oznamujících zvuků. Člověk je bytost historická. Skrze historii nachází a chápe logiku sebe sama a svůj smysl a sebeuvědomuje se. Ale na pochopení sebe nestačí jen vnímání smyslové, zrakové atd. To, skrze co si sebe uvědomuje, je myšlení a jazyk. Slova jsou pojmy, kterými myslíme, a v nich, v těchto pojmech, sebe nacházíme a skrze jazyk sebe vidíme. Ovlivňujeme jazyk a ten ovlivňuje nás, je výsledkem naší historie a s jeho zachováním a naplňováním zachováváme sami sebe a skrze jazyk teprve nacházíme svou identitu a rušíme odcizenost a původní zvířecí osamocenost, kdy okolí je ode mne odděleno a nechápu ho jako kus sebe. Jazykem a pojmenováním se okolí zmocňuji, a zároveň se tím stávám konkrétním, národnostně a historicky nalezeným a určeným člověkem a jaksi rozšiřuji své vlastní tělo, a mé okolí se tak může stávat kusem mne samotného a já kusem jeho, svého národa nebo vrstvy. Tím nalézám svou lidskou identitu a smysl svého života, což nelze v třídní zaměnitelnosti, v momentální ekonomické určenosti nějaké třídy. Jen v pevném zakotvení. A zde jazyk hraje tu nejdůležitější roli a podle jazyka se pozná, jaké jsem národnosti. Jazyk mi také umožní najít sám sebe a vysvětlit okolí, kým jsem.“

„Ale když ses jednou narodil Čechem, tak už jím musíš být stále.“

„Já mám představu, že když se ti stane bližším jiný jazyk, když jím začneš hlouběji a přesněji chápat svou existenci a začneš ji i tak vyjadřovat,

stáváš se členem jiného národa a připojuješ se k jeho historii a jeho historie tě může začít oslovovat tak, že se s ní identifikuješ, tedy sebe nacházíš.“

„To jistě,“ reagoval Jiří.

„To se mi zdá jako hloupost. Čechem člověk zůstane nadosmrti, i když se naučíš nějaký jazyk pořádně.“

„Já myslím, že identita se nedá brát podle fyzického původu, i když jeho známky si poneseš stále. To bych řekl, že je něco jako sociální původ. Když vyrosteš mezi cikány, nebo bez rodičů, nebo ve slušné měšťanské rodině, tak si známky toho neseš nastálo a je to na tobě rozpoznatelné stále, ale to ještě neznamená, že to musí být zábranou k tomu, s čím se identifikuješ, čím se nakonec cítíš být.“

Myslím si, že asi nelze člověka přesadit zcela, do jiné civilizace, ale na ploše Evropy to lze, protože zde přece jen několik století vyrůstáme ve společné nebo obdobné nebo vzájemně reagující a navazující historii. Pro člověka z jiného historického kontinentu to bude jistě jiný problém.

Vybavil se mi zase nedávný rozhovor s taxikářem, který věřil na všechno možné, jen ne na skutečnost kolem sebe. Říkal, že se brzy začnou vyrábět umělé lidé. Pokusil jsem se mu vysvětlit, že to není možné, protože člověk nemůže být vykořeněn ze své historie, a i kdyby se podařilo udělat ho nesmrtelným, znamenalo by to zároveň konec pro evropskou civilizaci a možná civilizaci vůbec, protože by se ztratilo měřítko, kterým člověk je, společnost by zmizela, a k čemu by tedy ten umělý člověk byl? Co by dělal a pro koho? A hlavně, jak by pomohl těm u moci být ještě mocnějšími? Jako mašina, to asi. Ale člověk by to nebyl.

Jiřího a Věru jsem hodil domů a vezl jsem i Jarmilu. Zastavili jsme se asi na hodinu před jejím domem a o všem mluvili znovu a zase dokola. Spíše jsem vedl monolog. Vracel jsem se k roku 1968 a ke snaze lidí zbavit se toho násilnického marxistického pojetí světa. Mluvil jsem o tom, jak se materialistům podařilo vykrást slovník světa a svět potom se začal vyjadřovat v pojmech, které mu byly vnuceny, a tím se oslabil, jak vlastně každé hnutí a každá doba, aby se stala pravdivou, potřebuje vytvořit a prosadit svůj jazyk a své pojmy, aby došlo ke shodě, co čím myslíme, a to je nutno čerpat z vlastních zdrojů, a ne ze zdrojů cizích, nebo dokonce nepřátelských, protože tím podporuju toho na druhé straně, protože mu vlastně rozšiřuju jeho svět. Tím je Charta skvělá, že jde v pojmenování důsledně od počátku a napřed uchopuje pojmy, a ať jsou to fejetony, anebo samizdat – má to hlubší význam pro naši budoucí historii, protože vzniká v Čechách poprvé zase necenzurované myšlení, které se ptá po pravdě. I rok 1968, i když byla cenzura zrušena, nebyl zcela svobodný. Nejen že v tom byla euforie a potřeba zpočátku vidět a sebeokouzlovat se tím, že lze psát volněji, ale přece jen byla na mysli

a visela nad námi nějaká realita a nebylo možno psát zcela proti ní, pouze zde byla skulinka jakoby na zlepšování daného, nikoliv na jeho změnu. Sice si myslím, že v touze lidí byla změna a zrušení věci od podstaty, ale nikdo si to bohužel úplně nepřiznal. Ale ten strach a ukázněnost byly pro kočku, protože Rusové na tancích přišli i tak. Tehdy se ale na úplnou vzpouru ani nedalo pomyslet. Člověk si sám před sebou nechtěl připadat jako zločinec, nějak to prostě nebylo v možnostech kolektivního vědomí. Dnes je situace jiná. Můžeme zde sedět a bez emocí mluvit o tom, že už je špatná podstata a je nutno ji změnit a ne jen reformovat, ale dozrát k jiné kvalitě.

„Myslíš tedy, že to může být pozitivní alespoň jako přechodná forma?“

„No, tady bych řekl, že musí, protože v tom jsme. Tento stav není snem, je skutečností a pro mě tato skutečnost má jedinou naději, že není trvalá, že je jen přechodnou a že se stane základem pro další stupeň bytí, který nemůže vzniknout z demokratických systémů, protože ty mají tu vadu, že umožňují vznik takovýmto morům, jako je komunismus nebo fašismus, a i když je třeba trochu pacifikují, zároveň je chrání před zánikem a tak demokracie má v sobě stále také zárodek svého zániku.“

„A myslíš si, že lidská práva to jsou schopna učinit?“

„Spíš bych řekl, že připravit. Dnes už jsou politickým činem a začínají se ideologizovat a to bych považoval přece jen za pozitivum.“

„Stanou se zase politikou a to je v háji a budeme tam, kde jsme.“

„Ba ne, nemusí být jenom blbá politika. Každá politika v dějinách nebyla špatná. Donedávna ale lidská práva byl pouze papírový, teoretický koncept společností, které ho nepotřebovaly, které ho vymyslely jen jako pomoc těm, kteří jsou na tom hůře, ale spíše to vypadalo jako samaritánský výkřik, který nemá účinnost. Tím, že my tuto teorii už konfrontujeme se skutečností a zacházíme s ní jako s něčím platným, tak je děláme životné a reálné a s jejich pomocí vyslovujeme nový prostor.“

„A nebude z toho nakonec takový krach jako s tímhle režimem, že to začne jako ideální sen a výsledek bude zničení lidství?“

„Já myslím, že ne, protože u toho dnešního už je špatný základ, prvotní předpoklad. Ale třeba křesťanství se nikdy nedostalo do stavu, aby nemohlo začít znovu, protože přece jen základ je gruntovní, a lidská práva navazují na tyto prastaré evropské kořeny, proto bude možné se k nim vracet zase jako k počátečnímu principu.“

Otázka zákonitosti je otázka obrany společnosti, nikoliv neměnných pravidel, podle kterých je nutno se chovat. Zákon vzniká jako pomoc, nikoliv jako násilí, a je tu kvůli životu, nikoliv aby život tu byl kvůli zákonům. To jsou potom špatné. Zákony také nemůžou a nesmějí, i kdyby byly ty nejlepší, zcela strukturovat život a nedat mu mimo sebe žádnou možnost.

Musí být jen poctivým, ale nutným a celistvým rámcem, musí mít i otevřenost pro chybu, pro tu opačnou volbu, musí být volba, nikoliv pouze jedna nevyhnutelná možnost, protože potom toto pozitivum se stává jen omezujícím a příkazujícím, už to nepočítá se mnou jako s člověkem, jen jako s manipulovatelným souborem jednoho těla a toto pozitivum se mi v té chvíli stává překážkou a nepřátelstvím. Musí být vždy uprostřed toho rámce prostor pro chybu a mou volbu chybu neudělat, a pokud ji udělám, abych zase skrze ni poznal správnost tohoto rámce. Proto zákon nemůže být dokonalý, musí se zkoušet a stále oživovat a ty, které i když znějí hezky na papíře, ale ze života dělají vězení, je třeba okamžitě rušit. Nejde o to, abych činil správně, ale abych si mohl správnost stále uvědomovat a obecným rámcem ji měl zaručenou, aby mohla být pro mne ve chvíli chyby zase možností návratu. To se týká také těch několika dnešních zákonů, na kterých se skoro všechno soudí. Příživnictví, výtržnost, pobuřování a podvracení. Když si je přečteš, zdají se být hezké, ale ty to čteš jako slušný člověk a hledáš v tom to pozitivní, protože zákon má být pozitivní, a zdá se být jaksi pokrokové, že kdo se živí nekalým způsobem, má být zavřen, a kdo dělá výtržnosti atd. Ale když to dostane do rukou výkonná moc, tak to naplní svou praxí a najednou z opisování knihy, která není státu vhodná, je pobuřování, ze sepsání totéž, příživnictví se nevztáhne k morálce, ale k zájmům státu a najednou, kdo není státem zaměstnán, ten se dopouští trestného činu, dva svědci mohou být pobouřeni, aniž se zkoumá, zda mají právo vůbec komentovat lidskou činnost, která se týká nitra, a najednou je jasné, že tyto paragrafy musí být zrušeny, protože plodí už jen a jen násilí a jsou proti životu.

Když jsem se vrátil domů, Daně nebylo moc dobře a četla si Happy Holland. Povídali jsme si o všem, vypili si láhev dobrého moravského vína a usnul jsem až k ránu.

čtvrtek 5. října 1978

Asi v poledne přišel fotograf Ivan Kyncl. Já byl strašně ospalý a zpocený, tak zase šel a nevím, jestli se neurazil. Říkal, že mu berou ateliér, který už půl roku buduje, že je to pomsta za to, co fotí a jak se chová, že se bude soudit, ale vypadá to marně. Ještě jsem na chvíli usnul. Pak přišel jeden z divokých nakladatelů, přemluvit mě, abych mu půjčil pásy, které si povezu ven. Mluvil pomalu a jaksi důrazně a lezl mi s tím na nervy.

„To je zbytečné, abys po něm chtěl něco, co ti nechce dát. On se bude pořád usmívat a vypadat, že se dá přemluvit, ale neustoupí a nedocílíš ničeho. Já ho znám,“ říkala mu Dana.

„Ale kdyby mi to alespoň vysvětlil, třeba bych to pochopil.“

„Myslím, že nemám povinnost vysvětlovat všechna svá rozhodnutí, ale trochu jsem to včera vysvětloval Havlíčkovi, ale jen proto, že jsem doufal, že to nepochopí. Prostě ti je nepůjčím.“

„Ale pásky přece kolují.“

„Kolují a je jich mnoho. To je jiná věc, to je záležitost těch, kteří si to nahrávali. Tyhle pásky si odvezu. Ani nejsou moc kvalitní. Nahrávala je nějaká prokurátorka.“

S tou prokurátorkou to bylo zvláštní. Někdy v roce 1974 poprvé viděla můj koncert a bezmezně se zamilovala do mých písniček, i do mě. To mi došlo na festivalu v Českém Krumlově, kde se opila a začala mě pronásledovat, což bylo docela veselé. Hrál jsem s ní na schovávanou, všichni to pochopili a spolupracovali a ona nešťastně pak běhala nocí a křivolakými uličkami a nemohla mě nikde najít a já byl stále někým informován, kde se pohybuje. Jan Křtitel Sýkora jí začal říkat Judrině a to už jí zůstalo. Judrině za mnou jezdila i na všelijaké zájezdy a brala si magneták a nahrávala si to. Docela mě znejistilo, když jsem poprvé zjistil, že je prokurátorka, i když na trestní právo, ale přece. Podle profese patřila k nim.

Ty její počáteční nahrávky musely být strašlivé, protože si vozila k normálnímu magnetáku jen normální mikrofon a nahrávala to zdálky a z publika. To, že jsem se oženil s Danielou, byla pro ni rána, ale pokračovala a někdo jí poradil, že nejlépe budou nahrávky vypadat, když se připojí rovnou ke zvukařskému pultu. Tímto způsobem nahrála celou šafránskou Rychtu 1974–75 a Čáslavskou 1975–76. Pak zřejmě propadla panice a stesku, že se mnou nic nebude, přestala navštěvovat moje a šafránské koncerty a pásky našťastí nevyhodila a donesla mi je a důrazně smutně se se mnou rozloučila. Je to vzácný dokument a nechci ho nikomu půjčovat, protože mnoho pásků se mi nevrátilo. Všichni sice svatosvatě slibují, že to za dva, za tři dny určitě vrátí, asi tomu v tu chvíli i věří, ale pak je to jinak. A z Holandska už nikoho nedoženu.

Tak jsem pozvolna divokého vydavatele vyšoupl a po sedmé hodině jel za Vládou Veitem do té jeho hlídárny. Potřeboval jsem u emběčka vyměnit na cestu olej a promazat spodek. Cestou mi špatně fungovaly stěrače, zasekávaly se a já byl z toho otrávený. Velká cesta do neznáma přede mnou a moje technické schopnosti jsou na houby.

U Vládi jsme chvíli seděli a všechno zase dokola probírali. Byla zima a potom mi začal pomáhat s autem. Vyměnil olej a promazal spodek. Povaloval se ve špinavém oblečení na špinavé zemi a trochu se nachladil. Bylo mi z toho smutno. Jel jsem domů ve tmě a zdálo se mi, že tma je nad celými Čechami a že se nikdy nezvedne. Podivná tma, která je zcela

lhostejná k našemu bytí, k tomu, že existujem, tma, v které jsem tužil ne-lidské sídliště. Usnul jsem pozdě a divně unavený a prázdný.

pátek 6. října 1978

Dana byla den předtím nervózní, že musíme brzy vstát, abychom všechno stačili. Já jsem ji uklidňoval. Ale nemohl jsem stejně večer usnout, a tak mě, když jsme se vzbudili, nechala ještě hodinu spát a potom jsme vstali a bez snídaně se vypravili na celnici.

Před náma byli dva podivní muži, jeden Čech a jeden Švéd, a pokoušeli se docílit toho, aby jakési auto bylo napsáno do jakéhosi pasu. Vytahovali jeden pas za druhým a nakonec odešli. Mě si zavolal celník dovnitř, do zcela neútulného prostoru za přepážkou, před kterou neprakticky a ne-logicky stál stůl. Podepsal jsem několik listin a nakonec jsem dostal složenku na 1480 Kčs.

„A tohle je daň?“ ptám se udiveně, protože jsem počítal, že to bude dražší.

„Ano, tohle je daň. To zaplatíte na poště a tady nahoru a na ten druhý nalepíte stodesítikorunovej kolek.“

„A to už pak nebudeme platit nic?“ ptám se zcela pomateně.

„Ne, to je všechno, alespoň u nás.“

Vstal jsem, sbalil své papíry a z rozpaků podal celníkovi ruku. Vyšli jsme z hnusné kafkovské budovy, která se k nám chová lidsky a přátelsky, a zdálo se nám to zase snové. I když mám celou dobu přirozené podezření, že český fízl stojí o to, abychom vypadli rychle a bez potíží, a tak se snaží předcházet problémům a nechce mi tedy dát téma na nějaké dramatické psaní, myslím si dnes, když tuto stránku píšu už v Holandsku, že toto podezření bylo falešné. Národ úředníků se cítí být rovněž národem okupovaným, tedy svou službu vykonává pokrytecky, a když se naskytne příležitost jaksi nerizikově projevít svou podstatu a svůj názor, projeví se a není jediná zkušenost kolem našeho stěhování, která by to vyvracela. Stejně tak uniformovaní policisté. Nepamatuji si s nimi špatnou zkušenost, spíš naopak.

Šli jsme s Danou pěšky po Příkopech a zastavili se před obchodem se zlatem.

„Ještě jsi mi nikdy nekoupil prstýnek. Teď, když nám zbylo tolik peněz, co kdybychom...“ říkala Dana trochu provinile a trochu jakoby mimochodem, jako vždy, když říká něco, na čem jí záleží.

Zašli jsme dovnitř. Musím provinile přiznat, že se mi do koupě nechtělo, a tak mi přišlo vhod, že žádné hezké prstýnky ani neměli. Posledních

deset let žiju z ruky do huby a to člověka naučilo jinak kalkulovat, být otevřen nejistotě a počítat s tím, že v kterékoliv vteřině se může vše zvrátit, změnit. Pak je třeba se spolehnout jenom na sebe a na několik stokorun, které se musí tvářit alespoň tak, že by měly uživit člověka na několik měsíců dopředu. Takže kupování prstenů je nějak úplně mimo můj svět. Ale v této chvíli to s penězi vypadá jinak. Uekli mě od veřejnosti ve chvíli, kdy jsem začal peníze vydělávat, a i když jsem všude dohrál, začaly mi teprve chodit honoráře za obě desky, Stůj, břízo zelená a Vandrováli hudci. Za Břízu jsem dostal od televize Čepici slávy, to abych měl na obrazovce do čeho schovat vlasy, což se mi zdálo docela vtipné, tak jsem na to přistoupil. Vandrováli hudci dostali cenu Deska roku 1977, ale nikde nesmělo být uveřejněno, že to zpívám já, což bylo velmi směšné. Veřejná slavná deska s utajeným zpěvákem, který ji zpívá. A v roce 1977 jsem také získal čtvrté místo ve Zlatém slavíku, ale v Mladém světě se polekali a po ukončeném hlasování změnili zpětně pravidla soutěže. Rozhodli, že publikum smí hlasovat jen pro zpěváky, kteří dostali od přehrávkové komise kvalifikaci. Jak má ale publikum zjistit, kdo má a nemá přehrávky, nenapsali, a že je to úplná kravina, také ne. Takže prožívám zvláštní čas nezaměstnanosti a přitom dostatku peněz a to byl možná také jeden z motivů k rozhodnutí k odchodu. Velmi dobře si pamatuji, že nedostatek peněz se velmi brzy začne měnit v zoufalou ztrátu času a člověk začne být na nejužší vzdálenost přikován ke svému žaludku a běhá už jen kolem něj a vše mizí, ztrácí se a život a práce padá a padá i perspektiva...

Vyšli jsme ze zlatnictví a cítil jsem se provinile a zároveň zachráněn. Za dvanáct dní máme odjet. Ale nevěřil jsem tomu. Z toho důvodu jsem se také odmítl učit anglicky, protože jsem si chtěl zabezpečit co nejmenší pole pro zklamání.

Šli jsme kolem Dětského domu. Vše má svou historii. Tady a v Olympiku byly ty nejdůležitější bigbeaty někdy od roku 1965. Došli jsme na Staroměstské náměstí a potom šli Karlovkou, kde je jakási nová výstavní síň SSM. Uvnitř měl výstavu člověk, jehož jméno si nepamatuji. Obrazy byly vypucované, přepečlivě, až úzkostlivě čistotné, zdálo se, že citlivé. Autor, jistě nadaný, na nich příliš lpěl, a tak tomu chyběla svoboda, volnost a nezávislost. Tak strašně mu záleželo na tom, aby tam bylo vše, a přitom se snažil, aby se to zdálo jen tak lehce nahozeno. Aby se neprohřešil profesionálně a možná i vůči pořadateli. Úplně jsem prožil jeho úzkost, takže z toho na mne padl smutek. Vyhýbal se svou malbou tragédií, která nás obklopuje, bylo cítit, že ji chce brát jen jako sen, jen jako něco, co pomine a čím si nebude špinit svá plátna, ale ta hrůza se tam dostavila jinudy, nestála uvnitř, pohybovala se jakoby okolo, kousek

za okraji, a o to byla divnější, protože neznámá a nepoznatelná, vyhýbaná a jaksi šere mytická.

Šli jsme přes Karlův most a obrázky mi zůstaly v duši jako jakási beznaděj, beznaděj, ze které není úniku, která na nás ulehla a ze které není kam odejít. Lze se asi fyzicky zachránit, jako jsme to udělali my, ale stále nad námi bude položená otázka, jaký to všechno má smysl, a my musíme odpovědět, protože to je volání krve.

Na ambasádu jsme došli kolem poledne a zdálo se, že pán, který to s námi vyjednával, má naspěch. Letěl do Holandska, tak jsme mu jen oznámili, že už máme vše vyřízeno a že tedy přijdeme v pondělí. Snažil jsem se ničemu příliš nedívat, ale přesto kdesi v koutku jsem byl udiven tím, jak všechno funguje, a až se mi zdálo, že se v tom skrývá cosi harmonického, jako by se věci děly tak, jak se mají stát, jako by v tom byl hlubší záměr. To je samozřejmě jen letný odhad a i v této chvíli, kdy mě ten pocit stále neopouští, to může být klam. Ale představoval jsem si celé to vyřizování vystěhovávání jinak. Složitěji, dramatictější a hlavně nesmyslněji, třeba až hrůzostrašně.

Chtěli jsme někam na oběd a po třech dnech života v Rotterdamu už si uvědomuji, že bude znít absurdně, když napíšu, že nebylo pořádně kam. Došli jsme tedy až na Národní do Klášterní vinárny. V přední místnosti seděl chlapec, kterého jsem znal z publika, ale už jsem si pořádně nevzpomněl odkud. Sedli jsme si do další místnosti, objednali láhev vína a jakési jídlo, které znělo lákavě a bylo dost drahé, podle čehož jsme předpokládaly, že bude také dobré. Nebylo. Bylo to kuřecí maso obalované v těstíčku a příliš mi nelezlo.

Přišla servírka a donesla další láhev stejného vína, valdštejského. Že nám ho zepředu posílá chlapec, kterého jsem podle podoby znal. Potěšilo mě to jaksi formálně, ale vlastně jsem neměl radost, protože jsem se nechtěl přioptit, jen si trochu rozproudit krev v nevyspalém těle, a takhle už to bude znamenat otupenost. Dojedli jsme s Danou, seděli a povídali. Měl jsem v sobě ještě zážitek holandské ambasády a zároveň jakéhosi vzteku na všechno české.

„Stejně,“ povídám, „ať se diskuse vede z jakékoliv strany a váží se fakta osmatřicátého a otázka, zda jsme se měli, či neměli bránit, tak mi z toho vychází, že jsme se měli bránit. Jsme sice malí, šli proti nám Němci, Poláci, Maďari a Rusové si také na nás brousili zuby, Slováci se začli chovat nečestně a na ty německy mluvící v pohraničí nebyl spoleh, ale měli jsme se bránit. Když bychom se postavili, možná by si netroufli, a i když by si troufli, ve chvíli, kdy by už válka začala, byla by situace jiná. Válka mění vše, mění platnost smluv, ovlivňuje veřejné mínění, staví věci do nového

světla a možná by to ovlivnilo i mínění pitomejch Francouzů a Angličanů a i otázka té děsivé oběti je nejasná. Nejen že jsme obětovali vědomí sebe a svých dějin a své nedotknutelnosti, ale když by se sečetly všechny ztráty na životech, které tento tah způsobil, možná těch obětí bylo nakonec více a za potupnějších podmínek. Nemohu si pomoci, ale Beneš byl pitomec. Snad je to způsobeno tím, že jsme v osmnáctém roce dostali samostatnost tak lacino, že když šlo do tuhého, zase jen kalkuloval. Stát byl založen jednáním a on měl pocit, že jde jednáním i uhájit. Kdybychom si samostatnost skutečně vybojovali, nemohl ani chvíli přemýšlet o tom, zda se bránit, nebo ne. Prostě by jednal. Odesla by to Praha a možná několik dalších měst, ale mám pocit, že by to nebyla situace potupně prohrané války. Vzdát se předem, anebo být poražen v boji, to je přece rozdíl. A tato sebestoputa pak donesla po válce vyhnání všech, co mluvili německy. To je zbabělost a navykání si na vědomí bezprávnosti, a nejen že tím byla značně porušena historická tvář země, také bylo hanebné, když už byli Němci poraženi, se mstít na úplně všem německém. Je to plebejské a smrdí to špatným svědomím a je to další věc, která nás uvrhá do beznadějně situace dneška. Do takto porušeného národního vědomí je lehké se vloupat s podvodem v osmačtyřicátém a potom nemohl jinak dopadnout ani osmašedesátý. V roce 1968 lidi zase, jako před třiceti lety, byli ochotni se obětovat, bojovat a bránit se, a zase zklamala vláda. Když jsem poslouchal pasáž z Mlynářovy knížky o tom, jak byla vláda a ústřední výbor přepadeni přímo na své schůzi, nemohl jsem se zbavit pocitu, že nebyli oprávněni vládnout. Měli vědomí spíše disidentů než vůdců národa a jako disidenti se chovali. Nechali se zatknout jako parta chartistů, kteří připravují nějaký dokument a jejich byt přepadne policie. Kde zůstaly ty divize vojáků a celý policejní Sbor národní bezpečnosti? Kdyby rozbil v budově vlády nějaký opilec okno, tak se najde spousta policistů, kteří ho zatknou. Kde byli ve chvíli, kdy se do budovy hnala cizí armáda? Proč se nechali lapit jako kluci? Byli to disidenti schopní schůzovat, ale ne řešit krizovou situaci.“

„Vždyť k tomu byli vychováváni, a tak se zachovali podle toho. Že se tomu vůbec divíš?“

„Jak vychováni? Snad byli vůdci tohoto národa?“

„Jenomže to si oni vůbec neuvědomovali,“ oponovala mi zcela správně Dana.

„A tak ať jdou do prdele! Nechají se pochytat jako králíci. Rusové je mohli hledat jako pak rádio a televizi a dodnes je nemuseli najít! Nechají se jako zajatci odvést kamsi do neznáma a potom, když se nepovede osvědčený gryf s dosazenou vládou, která jakoby pozve okupanta, tak sehrajou stejnou roli. Dubček se sice dojemně v rádiu rozpláče, potom

ale ještě půlrok slouží okupaci a uklidňuje lidi nasrané na okupaci, aby se pak nechal sundat, a potom píše dojemné dopisy svým soudruhům, jaké mu dělá policie potíže v jeho klidné práci v dřevařském podniku. Ani se neurazil, ani se nenaštval, jenom se rozplakal jako rozmazlené dítě, kterému sebrali hračku. Kde má hrdost a kde má vědomí vůdce? Mě budou lidé označovat za zrádce, protože emigruju, a jeho, který naprosto zklamal, budou považovat za svatýho. Všechno je zde naruby,“ končil jsem dlouhý monolog otráveně.

„Co máš z toho, jestli tě někdo bude považovat za zrádce? Ty jsi udělal, co jsi mohl, a více jsi už nemohl. Jako zpěvák těžko napraviš to, co vládcí zkazili,“ utěšovala mě Dana.

„Ale to mně je samozřejmě fuk, co si o mně lidé v této chvíli myslěj, ale sere mě..., ale vždyť nemá cenu na to pořád myslet.“

„Tak se hlavně nerozčiluj na mě. Šli jsme na oběd a já to tady pak schytám za všechny,“ říkala už Dana netrpělivě. „Mně to neříkej, já to vím. Řekni to jinejm, těm, kteří by to měli vědět, ať nejseš jako všichni tady, kteří si doma stěžují svým ženám a hudrují do půllitrů, a když dojde na to, aby něco pověděli, tak to obalují do všelijakých omáček a neřeknou nic.“

„Máš pravdu. Promiň.“

Od vchodu do druhé místnosti přicházel ten hoch, který mi poslal flašku.

„Přišel jsem se s tebou rozloučit. Prý odjíždíš do Holandska. Ty se asi na mě nepamatuješ, ale hrál jsi jednou u nás doma. Hrabě Tolstoj.“

„Aha,“ trklo mě. „Jasně, už si vzpomínám!“

To bylo asi před půl rokem. Krásný vinohradský byt, asi ve čtvrtém poschodí, který vypadal jako velmi dobře vybavená prodejna solidního starožitnictví. Otec pracoval na vysokém místě a zřejmě ukládal nehodnotnou měnu do cenných předmětů. Sešlo se tam tehdy snad šedesát lidí, v předsíni byla neuvěřitelná hromada bot, lidi seděli, kde se dalo. Zpívali se mnou a po každé písni tleskali. Bylo to divné, jen tak ve čtvrtém patře. Bylo to hezké a zároveň smutné a jaksi tragické. Byl jsem mezi těmi lidmi šťasten a zároveň velmi nešťasten. Tehdy už jsem se začal rozhodovat, že po bytech hrát nebudu, že mě to nakonec tak deprimuje, že nechám vůbec hrání a že budu jen psát.

„Už tě asi neuvidíme. Je to škoda, ale co se dá dělat. Měj se tam dobře a ať se ti všechno daří. Ahoj.“ Podal mi ruku a odcházel. Ztrácěj svého zpěváka, napadlo mě. Je to děsivé, ale jak jinak? Snad ho zase najdou, ale to bude záležet už jen na mně a zřejmě v tom budu sám.

Došli jsme domů. Dana se cítila ještě nemocná, a tak si lehla a já na chvíli s ní a na chvíli jsem usnul. Pak jsem rychle vstal, nechal ji ležet a běžel na poštu a něco nakoupit. Zaplatil jsem složenku, koupil kolek

a pokusil se koupit nějaké potraviny. Byla už tma, Václavák, který je nově opraven, se zdál už zase špinavý a zaboudlý, smutný a nehostinný. Dostal jsem cosi až v Domě potravin. Říkal jsem si, že Dana už nestačí nic koupit, a tak jsem vzal plnou tašku. Jel jsem domů metrem a cestou od mostu na mě padla strašlivá chuť už se pustit do jazyků, chuť čistá a hluboká jako voda, bylo mi příjemně a těšil jsem se, že nastane chvíle, kdy se budu moci pustit do věci s gusem.

Šel jsem dolů a bylo mi volně a svobodně, plnou tašku nedobrych potravin, ale přece jen potravin. Přišel jsem domů po osmé hodině, Dana spala, a tak jsem se ji snažil šetrně budít a řekl jsem, co jsem nakoupil. Jak byla rozespálá, tak mi spíše vynadala za to, co jsem koupil, a říkala mi, že to nejlí a ať takové věci nekupuju. Nebral jsem to vážně a čekal jsem, až se vzbudí zcela, až se dostane sama k sobě. Měli jsme se zastavit ještě u hochy, který hodil do schránky nějaký lístek, že se mnou potřebuje nutně mluvit.

David S. Přišli jsme tam asi o půl desáté. Vlasatý chlapec, který bydlí v rozděleném bytě se společnou předsíní. V jedné části bytu se svou ženou, která je invalidní, druhá místnost dědeček, zbytek rodiče. Založil si své samizdatové nakladatelství s názvem a číslováním.

„Toto je moje práce,“ ukázal mi pár knížek. „Dělám vše zdarma a pro underground. Z něho jsem vyšel, pro něj budu dělat a chtěl bych vydat i tvé věci.“

„Ale to nemusíš zadarmo, každej si to od tebe rád koupí. Kdybys dělal víc takhle krásných knížek, tak zkrachuješ. Petlice by takhle pracovat nemohla.“

„Já nemám Petlici rád. Mně se nelíbí, že to prodávají za peníze. A potom, vydávají sračky.“ A mně došlo, že tento hoch považuje Petlici už za oficiální a prošvihnuté nakladatelství a vůbec si nevšiml státu a hrůzy okolo, nevzal státní kulturu na vědomí, uznal jen ten samizdatový svět a v něm se stal knihařem, vydavatelem-umělcem. Zvláštní vlašťovka, která se rozhodla svět, který se jí zdá nelidský, VŮBEC nebrat v potaz a měřit se pouze s tím, co existuje v jeho nazírání už jako kvalita. A teprve v té rozlišuje.

Místnost měl zařízenou chudobně pro život ve dvou a zdálo se mi, že to musí být jemný a dobrý hoch, trochu svatý, když žije s handicapovaným děvčetem, které vrací do normálu a přitom si od ní nechává vše radit.

Zdrželi jsme se, mluvili jsme o Bondym, kterého nemám rád a nevěřím mu, atd. Potom jsem se sešel s Mirkem Hájkem v Malostranské kavárně. Byla tam tlustá holka, která se stará o špatné děti, nějaká učitelka. Ivana už nechala Supraphonu, podivný příběh Mirka Hájka, který se oženil s jinou, aby si mohl vzít tu, kterou si chce vzít, a potom cesta do hospody

ke Hvězdičkám. Dole jsem potkal brejlatýho hochu, který se mě ptal, jestli vím o Šimsovi atd., který mě nechal pozdravovat od tatínka, mladík...

Sedli jsme si nahoru a místo červeného vína jsme dostali bílé, a ještě ve špatné míře, ale zaplatili a šli telefonovat do Holandska, kam jsme se nedovolali. V Nerudovce těsně pod Hradčanama bydlela ta skutečná Mirkova holka a vyprávěla o tom, že když byla v Holandsku, tak nevyšla z novostavby v Amsterdamu, seděla tam celou dobu a četla a četla a četla. U nás doma byl potom klid, dumal jsem tiše a psal.

Byt už se začíná vyprazdňovat a jako bych sem nikdy nepatřil, přestože jsem tu žil deset let, narodil se tu Vavřinec, psal jsem zde písně a všechno možné, prožil ta první depresivní léta po roce 1969, zažili jsme tu se Zorkou hlad a potom i rozvod. Kam vlastně patřím? Jsem člověk na cestě, můj život je na cestě, naše jistoty jsou jen ve vzájemně propojených a vzájemně oznámených iluzích, které, když víme jaksí stejně a podobně, tak nám dělají pocit domova a jistoty, ale vše je jen přechodné, vše je jen v návaznosti našeho vzájemného myšlení a souvislosti s minulostí rodovou, regionální a národní, spojitosti s jazykem a dějinama. Bez slova a představy, kterou nese, není možné zachovat svou identitu, svůj pocit člověka jako neodcizeneho, musí být co si říct, a to společnou řečí. Berou nám půdu pod nohama a berou nám slova, abychom nebyli, aby se idioti a násilníci stali vládcí, kteří se rozhodli mít v soukromém vlastnictví zemi i lidi i dějiny i právo na interpretaci toho, co smyslově vnímáme. Píšu, abych zachovával, abych nahlédl sobě do tváře, ale abych také upevnil a rozšířil plochu, na které se pohybujem a která nás může zrcadlit v objeveném prostoru, ve které se můžeme cítit celí.

sobota 7. října 1978

Dana se necítí pořád dost zdravá. Těžko se jí vstává. Já spal asi do půl druhé a budil jsem se divnými zvuky v předsíni, ale bylo to vzdálené jako ve snu a zatím se odehrál podivný příběh s naší sousedkou přes chodbu, paní Kohouškovou. Sociální služby fungují přes týden, ale přes neděli a dovolené je to komplikované. Prostě nefungují. Paní Kohoušková je nemocná a nemůže se o sebe starat, tak každý den, mimo svátky a soboty a neděle, jí jakási služba nosí jídlo. V sobotu a v neděli jí ho nosila sousedka pod námi. Tento den tam šla kolem poledne, zvonila a nemohla se dozvonit a slyšela podivné zvuky a z nich pochopila, že paní leží na záchodě na zemi. V pět ráno šla na záchod, kde upadla a ležela až do dvou, dokud se nepodařilo otevřít byt. Všichni běhali kolem dveří a zkoušeli všechny možné klíče, až

náhodou náš klíč pasoval, o čemž zřejmě nikdo do té doby nevěděl. Přišli filosofové Jarka s Tomášem a pomáhali. Potom Dana volala záchranku, kde chtěli vědět diagnózu, a zda se jedná o ohrožení života. Nakonec se nechali ukecat a přijeli a Danu vzali s sebou. Paní nechtěla do nemocnice, bála se a prosila, aby ji tam nevezli, že ji tam nějaká sousedka pomluvila. Vyšetřovala ji mladá doktorka, která na ni byla tvrdá, a sestra přikázala Daně, aby paní Kohouškovou svlíkla, a sama si šla zakouřit do kamrlíku. Doktorka ale na Danu byla příjemná. Podivná idea tohoto sociálního zřízení, které je na slabé a potřebné tvrdé a nechává je na holičkách, nevšímá si nepotřebných a odkládá je a zbavuje se jich, pomáhá jen silným, schopným práce a výkonu, a zbytek se snaží zbavovat.

Dana se vrátila kolem čtvrté a chtěl jsem, aby si na chvíli lehla. Asi o půl páté přišel Mirek z Brna. Když byl před pár lety na vojně, tak tam měl kytaru a hrál také moje písničky. Někdo ho udal za moji píseň Litvínov, měl z toho vojenský soud a odseděl si rok ve vojenské věznicí. Ten rok musel nasluhovat. Když mi to asi před dvěma lety vyprávěl, měl jsem z toho hluboký pocit viny. Já zůstávám stále na svobodě, Litvínov hraju skoro na každém představení, a on za to rok seděl.

Jel jsem k Vládovi Veitovi pro naftu na topení a chtěli jsme se také zastavit u Brabence. Vyprávěli jsme si cestou. Mirek říkal o chartistech, že když cosi začali a teď emigrují a odcházejí a nevydrželi, že to možná ani neměli začínat.

Chvíli jsme hledali v Horních Počernicích byt Brabence, saxofonisty od Plastiků, a nakonec ho našli. Seděli jsme u něj v podkroví, měl dobrou náladu a vyprávěl. Šel jsem si tam pro adresu jednoho člověka v Holandsku: „To je dobrý hoch. Má takový hotýlek u moře, když budeš potřebovat si odpočinout na nějaký měsíc, tak tam můžeš zajet a bude ti tam dobře. To místo se jmenuje Dromedár. Pak mně napiš, jak ti tam je. Stačí napsat pohled, a že v Dromedárovi je vše OK. On tady studoval na bohoslovecké fakultě a umí dost dobře česky, má zvláštní slovník a vymýšlí si nová česká slova...

...Včera jsme seděli s jedním starým výtvarníkem, ale dal jsem mu to, až se rozplakal. Oni jsou blbci a hned jsou ochotni se prát a nadávat nám, že jsme všechno zkazili, že se jako disidenti máme, že už nic nemusíme, že oni jsou ti chudáci, kteří to musí odříct, a že mají potíže s tvorbou, a nakonec z nich vyleze, že tamhle dělali Lenina, tamten plakát na nějaké výročí je jejich a že mají strašně práce a že jsou chudáci, a pak řekne, že támhle koupil za sto tisíc barák.“

„Takoví jsou to chudáci a nám vyčítají, jak se máme,“ podotkla jeho žena Marie.

„A tak je nejlepší jim to hned vrazit, nečekat, až si začnou stěžovat, ale rovnou jim to vlepít do držky a ti pak skučej, ale už se alespoň nechtějí prát...“

...Když byl soud s náma, tak nás dali do klepet a dali na nás to nejhorší komando. Museli jsme kouřit i s klepetama na rukou a nakonec nám i to zakázali, abychom si snad nemohli dávat kouřová znamení. Všechno se dělo v pokluse, vozili nás na soud zadním vchodem jako ty nejhorší zločince. Bylo to podivné, protože tyhle paragrafy, jako je výtržnictví, to stačí vždy jeden policajt na autobus, ale my jsme byli sami čtyři v jednom a každý z nás měl dva ranaře. Tyhle paragrafy, to jsou, že se někdo ožere a něco řekne, nebo se někam vychvíje a oni ho hned zavřou, a to jsou potom strašně hodný a vystrašený lidi a ty není potřeba nijak hlídat. My byli hlídáni jako teroristi. Když bylo po soudě, tak se nás šéf komanda ptal, jestli bychom mu nepřišli zahrát na svatbu. Říkal jsem, že to musí domluvit s Magorem, protože to je náš šéf, ale ať si to rozmyslí, že jako ženich bude také obviněn, jak se stalo Magorovi, a že může vyfásnout roček. Smál se a žertoval, že to klidně zvládne, že basa není tak hrozná a že se na nás obrátí. On byl šarže a mohl žertovat a gorily koukaly udiveně a vystrašeně, protože on je měl na komando a všechno muselo klapat jak hodinky. Ti snad byli větší chudáci než my...

...Když mi basa končila, tak si mě zavolal velitel patra. Vylekal jsem se, protože to smrdí průserem. Když volá velitel patra, tak je to vždy prodloužení trestu, nebo samotka, nebo nějaká jiná buzerace. Bachař, co mě tam vedl, se tvářil jako vždy zle a spoluvězeň mě litoval. Rozpačitě jsem vešel do jeho kanceláře. Řekl, ať se posadím. Nabídl mi cigárko a zeptal se, jestli nechci kafe. Já koukal jako blázen a čekal jsem, jaký průser z toho vyleze. Začal:

„Vy jdete zítra domů?“

„Ano, to jdu.“

„Ale nechoval jsem se k vám nijak špatně, že?“

„Ne, jistěže ne.“

„Poštu jste dostával vždycky, hned jak přišla, a nemusel jste čekat čtrnáct dní jako ostatní.“

„Ano. Podle vězeňského řádu mám nárok jednou za čtrnáct dní.“

„Jídlo jste měl také dobré a nijak jsme vás netrápili.“

„Ne. Všechno bylo v pořádku.“

„To jsem rád. Víte, já za to nemohu, co se vám stalo. Já jsem to tady vzal místo vojny a snažil jsem se vám to nedělat těžké. Víte, na mne se nesmíte zlobit, já za to nemůžu, já s tím, že jste se sem dostal, nemám nic společného. Já tady jenom sloužím vojnu.“

Já ti byl z toho, Jardo, úplně vedle. Ještě tam vlítli bachaři, jestli se mnou mají něco udělat, protože když někdo sedí u šéfa, tak je to vždycky kvůli nějakému průseru. On je vyhodil a mazal mi med kolem huby a vlastně se celou dobu omlouval, že on za nic nemůže a že na něj se nemůžu zlobit...

...Ti policajti mají stejně o sobě mínění. Já s každým, kdo je na mě slušný, se slušně bavím, a když ho potkám, tak ho pozdravím. Jednou mě taky jeden estébák vyváděl z výslechu a potkal jsem na chodbě druhého a velmi slušně jsem ho pozdravil a usmál jsem se na něj, on se se mnou zastavil a ptal se mě, jak se mám. Ten druhý potom říkal: „Vy máte ale známosti! Odkud TOHODLE znáte?“ ptal se pohrdavě. Tak jsem mu řekl, že tady z výslechu. Kroutil hlavou...

...Nejlepší fór se povedl Mejlovi, když při výslechu nabídnul estébákoví, že by si s námi mohli dát fotbalové utkání. Ten vyšetřovatel se napřed tvářil, že jo, ale pak asi dostal sprdunk. Taky jsem jim nabízel, že by nám mohli dělat zřizovatele, že bychom teda hráli pod nima, že by nás měli doma a že by od nás měli pokoj a věděli by, kde hrajem a co hrajem. Ale oni nemají smysl pro humor a ani ho mít nesmějí. Taky mi říkali, že kdyby nám dali Lucernu, tak bychom viděli, co by to byl za průser, jakej by to byl u lidí propadák, že by se ukázalo, že nic neumíme a že se to vlastně ani nikomu nelíbí. Tak jsem jim říkal, tak to zkuste...“

„Taky jsem jim říkal, že to s váma udělali blbě, že vám měli dát možnost si zahrát na veřejnosti a nejspíš by vás lidi vypískali, anebo byste se mezi sebou rozhádali. Odpověděl mi, že to není jisté,“ dodal jsem já. Všichni jsme se zasmáli.

„Jsou to chudáci,“ zakončil Brabenec.

My nasedli s Mirkem do auta, zastavili se u Veita a vraceli se na večírek. Byl to rozlučkový večírek pro kamarády, kteří nebyli disidenty. Takové večírky jsem naplánoval dva a na pátek 13. pak rozlučku pro kamarády disidenty. Musel jsem si to nějak rozdělit, protože dvě místnosti jsou i na žití málo a na večírek pro mnoho přátel je to ještě méně.

Lidi se začali scházet, a když jsme se vrátili, už tam nějakí lidé byli. Napřed jsme seděli u stolu, Veit dělal blbé vtipy a vypadalo to trochu jako na pohřbu. Holky dělaly jídlo a pozvolna jsme pili a začalo se to rozjíždět. Pokusil jsem se seznámit lidi dohromady, protože v Čechách je komunikace velmi problematická a je nutný osobní styk, a to přes jakési důvěrníky.

Večírek se protáhl a mnoho se toho namluvilo. Vstali jsme v pět odpoledne, když jsme usnuli až v poledne. Umývání nádobí po večíрку zabralo dlouhý čas, ale byl klid. Byl jsem úplně roztrhaný z alkoholu. V devět přišli Zvěřinovi a my potom šli k Blance do Nerudovky telefonovat. Měl jsem žízeň a chuť pít. Náš telefon policie už dávno vypla, tak jsme čekali na telefon ke kamarádce. Pak Hans zavolal a Dana s ním mluvila:

„A přijedete v tom svém automobilu?“ prý se zeptal trochu v obavách.

Hans Kombrink je člen holandského parlamentu za Stranu práce, to znamená za sociální demokraty. Potkali jsme se s ním a jeho přítelkyní Lídou v létě 1976 v Domaníně u Třeboně na rozbořené samotě mezi rybníky. Rozvrácený statek patřil malířce Puchnerové, která nám nabídla, že tam můžeme kdykoliv v létě přijet a být. To bylo dobré, že jsme mohli být s Vávrou někde zapadlí v přírodě, než odjede se Zorkou do Paříže. Užívali jsme si té božské samoty a komárů, nakupovat jsme jezdili do Třeboně, sbírali houby na hrázích a nic nám nechybělo. Jednou jsem pozoroval, jak Dana leží nahá na trávníku a okolo ní chodí čáp. Spala a nic nevěděla. Modré nebe bylo plné bachratých mraků, historik umění Horyna, když nás tam jednou pěšky navštívil, tvrdil, že v jižních Čechách jsou barokní i mraky. V noci jsme se koupali v rybníku a ve dne vařili na ohništi na dvorku.

Jednoho dne tam po cestičce na hrázi zabloudilo malé holandské auto. Vylezli chlap a ženská, jestli by si tam někde nemohli postavit stan. Večer jsme seděli u ohničku a Dana překládala a z chlapa pomalu vylezlo, že sedí v holandském parlamentu a že ho zajímá česká politika. Já v tu dobu znal už hromadu disidentských spisovatelů a byl kamarád s Havlem. S Havlem se chtěli seznámit, tak ještě přijeli na Vánoce. Tím začalo jakési kamarádství, ale jen přes Danu a jejich zájem o disidenty a českou politiku. Zdálo se nám užitečné, aby rozuměli místní politice, znali místní lidi. Na emigraci jsem vůbec nemyslel. Ani na jaře 1977, kdy jsme měli ještě pravidelné koncerty v Baráčnické rychtě na Malé Straně. Tehdy ale za mnou přišel chlapík, který mluvil normálně česky a říkal, že pracuje dole na americké ambasádě jako kulturní atašé a že chodí pravidelně na moje koncerty. Že se mu to moc líbí a že až budu muset emigrovat, že mě vezmou v Holandsku. To se mi zdálo zcela absurdní a ani nechápu, proč mi to říkal zrovna Američan. Když mě nakonec letos Dana přemluvila, že opravdu není jiné cesty, a já na to přistoupil, její myšlenka byla, že jdeme do Holandska, že tam máme Hanse a ten nám pomůže. Takže mu tehdy Dana zavolala, jestli by to tak šlo, on řekl, že jo, a tak jsme se rozhodli pro Holandsko. Všechno díky tomu polorozbořenému statku,

který sice patřil k Domanínu, ale byl ztracen uprostřed rybníků, daleko od cesty a civilizace. To léto jsem tam potkal ještě filosofa Jirku Němce s Věrou Jirouskou, seznámil se s Plastikama a skamarádil s Ivanem Jirousem. Osudové místo, osudový čas.

Dana dotelefonovala a Blanka udělala topinky, že mi po kocovině pomohou. Ale udělalo se mi v žaludku ještě hnusněji. Ještě jsme dlouho o všem mluvili, Blanka špatně slyší, tak jsme spíš řvali. Zřejmě proto Blanka nechodí moc mezi lidi, ale přečte kvanta knih, zdá se, že nedělá nic jiného. Kolem jedné jsme odešli a ještě se pokusili najít hospodu. Nic jsme nenašli. Praha byla pustá a prázdná a všude v ulicích se válela mlha. Asi ve dvě jsme se všichni rozešli a my šli domů spát. Byl jsem plný kocoviny a otrávenosti a neuměl jsem si nic z budoucnosti představit.

pondělí 9. října 1978

Vymotal jsem se z jakéhosi nepříjemného tunelu snů a přerušovaného spánku a dopoledne, kolem jedenácté, jsme šli na ambasádu pro víza. Pasy jsme neměli, jen jakýsi papír, který vypadal spíš jako vysvědčení, nevím čeho. Nejspíš za třicet jedna let života. Propadl jsem a musím ze školy. Neznámé státní občanství je asi ta nejhorsí známka. A na tento papír, papír bez vodotisku, mají přijít zezadu holandská víza. Potkali jsme cestou sitáristu Jirku Mazánka z Pardubic. Ještě když hrával jen na kytaru, tak na ni hrával jako na sitár. Zvával jsem ho pravidelně na koncerty Šafránu.

Na holandské ambasádě na Malé Straně jsme se pohodlně posadili a vyplňovali formuláře pro víza. Šli jsme hlavním vchodem a tam jsme potkali jakéhosi japonského novináře, který mě oslovil česky:

„Pane Hutka, vy jste si zde domluvil schůzku?“ Co jsem mu měl odpovědět?

Pak jsme se vydali do kopce na německou ambasádu, kde jsme potkali Pavla Kohouta. Vyřizoval si také průjezdní víza, ale společně nepojedeme, pustili je až později, možná schválně. Na německé ambasádě měli všude fotky teroristů. Snad i na stropě. Venku čekal zase ten japonský novinář a vyfotil si mě.

„První krok do svobody,“ komentoval to. Šli jsme společně na oběd a tam mě pozval do Japonska.

„A to musí být Holanďané hrdí, že jdete k nim,“ pokusil se o rozhovor. „Jak se cítíte?“

„Jak se cítím? Domov je cizinou a cizina domovem, zvláštní existenciální stav.“

Pak jsme šli pomalu pěšky domů, kde jsem balil všelijaké balíčky pro všelijaké lidi, psal adresy a o půl šesté se vydal ke Karlovi, Holandanovi z ambasády. Bylo to do Dejvic a nebylo možné nikde najít taxíka.

Byt měl se ženou zařízen tak, jak to asi vypadá v Holandsku. Ve stropě hlavní místnosti byla díra a vedly tam příkré dřevěné schody. Tam měli ložničku. Okna byla ozdobená, až přezdobená, kočky v celém bytě, všude výšivky. Paní uměla říct česky „Kočkó!“ a pak ještě uměla „Výběrně!“ Přátelsky nás upozorňovala, že v Holandsku jsou také špatní lidé.

úterý 10. října 1978

Od oběda jsem psal velký interview o důvodech své emigrace. Poslední rozhovor do samizdatu. Chtěl jsem se soustředit, tak jsem vyhazoval všechny návštěvy. Přišel Petr Zvěřina, že by si udělal nějaké fotky, odložili jsme to také na jindy. Rozhovor musel být rychle hotový a chtěl jsem ho mít dobře napsaný. Dana bylo stále zle a měla nervy a nechtěla večer nikam jít. Přišla s pečeným vepřovým masem a udělalo se nám oběma po něm zle. Jirka Gruntorád sedí vedle v mé pracovničce a opisuje si akordy k mým písničkám. Dana si lehla, já zůstal sedět u jídelního stolu a ťukal do psacího stroje. V šest přišla neznámá holka s lahví v ruce. Že se přišla rozloučit.

„Je to škoda, že odjíždíš,“ dívala se na mne vyčítavě a mě to jaksi nekonečně zabolelo. Nemluvila jen za sebe a přitom to bylo velmi osobní, dojemné, naléhavé. O co všechno svým odchodem přicházím? Možná o všechno, co má v životě cenu.

„Co ti mohu nabídnout?“ řekl jsem rozpačitě a posadil jsem ji vedle k sobě, Gruntorád už odešel. Dana se naštvála a udělala scénu, že tam nemohu nikoho zvat, když tam nemám uklizeno. Ale spíš to byl záchvat žárlivosti. Když holka odešla, tak mi vynadala, že jsem necitlivý, že na ni nikdy nemyslím, že má teď spoustu práce, že neví, kde jí hlava stojí, a že moc kouřím a brzo umřu a nemám ji rád a že večer nikam nepůjde. To mě otrávil. Na takové ženské argumenty nevím, co říct, protože to argumenty nejsou. Pouze člověka zaskočí a umlčí.

V šest jsem měl být u Jirky Dienstbiera doma a chtěli, abych zahrál a zazpíval. Bude tam hromada lidí. Chtěl jsem tam jít v každém případě. Některé lidi možná potkávám naposledy. Ale hrát se mně nechtělo. Měl jsem k tomu odpor. Odmítl jsem zahrát i na rozlučce před dvěma dny tady doma. Seděli jsme s Danou u stolu a já se uklidňoval a jí to spíš dávalo víc a víc důvodů mi něco vyčítat. Od šesti nás čekali. V sedm přišel Dienstbier a Dana dostala lepší náladu a šla.

„Ale dostal jsem vynadáno,“ řekl jsem vesele a s úlevou.

„Snad, Dano, nejsi jako každá ženská, která nadává tomu svému za průsery světa.“

„Ne, nadávám jenom na cizí.“

U Jiřího byli architekti Šopkovi. Vyprávěl jsem své příhody kolem vystěhování, nejvíc asi zaujal pěstitel tulipánů na vojenské správě. Šopkovi popisovali útěk Zavřelových do Rotterdamu, a že se s nimi musím určitě setkat. Vašek Havel jedl polívku a pobaveně a pomalu mezi sousty vyprávěl o svém posledním výsledku. Měl mladého z Hradce Králové a najednou mu došlo, že to je ten samý, kterého popisuju v knížce Utkání se skálou, kterou teď právě čtou na Svobodné Evropě.

„Tak jsem mu řekl, já, já vás znám, včera jsem poslouchal Hutkovy paměti na Svobodné Evropě a tam o vás hodně vyprávěl. No a to ho úplně vyvedlo z míry. ‚Jak jsem z toho vypad?‘ začal se zvědavě a jaksi úzkostlivě vyptávat. ‚Jestli je Hutka férovej, tak jsem nemohl vypadnout tak zle,‘ dodal nejspíš a jako by začal pátrat v paměti. ‚Psal o té věži?‘ zeptal se dál,“ a Vašek se zasmál. Tak ho zarazil: To mi nevyprávějte, to jsem včera slyšel.

„Šlo by to někde půjčit?‘ řekl teď ten estébák úplně neestabácky. ‚Tak si o to řekněte na vašem monitorovacím oddělení,‘ poradil jsem mu,“ a to se Vašek zakuckal smíchem.

„To zase není tak důležité,‘ odpověděl, ‚Hutka je chytrej, je vždy na hranici trestného a netrestného,“ a Vašek dodal: „Je správné o nich psát, protože tak vystupují z anonymity a musí trochu víc přemýšlet o tom, co dělají.“

Potom se pouštěla nahrávka Havlovy Audience. Landovský odešel a Charlie Soukup pustil nějakého zpěváka a já při tom usnul. Bylo pozdě a pomalu jsme se zvedali. Před domem nějaká ženská, prý prostitutka-herečka, docela drsně strčila do Havla a řekla jakousi nadávku. Nikdo to raději nabral moc vážně, rozešli jsme se každý domů. Dana chraptila a já doma nemohl do rána usnout. Udělal jsem si mléko z plechovky, ale nepomohlo to. Usnul jsem až při svítání. Byl jsem zcela prázdný, jen jsem si uvědomoval, že další den minul a čas se posunuje stále blíž k odjezdu, který jsem nechápal.

středa 11. října 1978

Vzbudili jsme se v devět a Dana mě nechala ještě hodinu spát, protože jsem spal málo. Potom jsem šel na OPBH pro výpověď. Prošel jsem naší ulicí směrem k Vltavě a letmo mě napadlo, že už to mockrát nebude. Bytový podnik je na náměstíčku. Vešel jsem dovnitř.

„Tak je to pravda! Proč odjíždíte?“ podívala se na mne nešťastně kulaťoučká úřednice ze židle. Já stál.

„Nechtěj nás tu,“ řekl jsem jednoduše a bezmyšlenkovitě.

„Nás tu také nechťej, přesto zůstáváme,“ řekla ta ženská a objevily se jí slzy v očích. Podívala se na mne vyčítavě. „Všichni odjedou a my tady s nimi zůstaneme sami,“ sklonila hlavu a vyplňovala papír. Netušil jsem, že můj odjezd může úřednici tak rozesmutnět.

Vyšel jsem zmateně ven, na nábřeží chytil taxíka a jel na Mírák na Národní výbor. Taxikář měl novou zelenou škodovku, a když zjistil, proč na ten výbor jedu, tak začal nadávat, že tu nic nefunguje a nic není k dostání. Našel jsem správnou kancelář a s úřednicí jsme sepisovali ztrátu občanství. Neuměl jsem si pořádně představit, co to znamená. O svém občanství jsem nikdy ani nevěděl, kromě toho, že jsem musel stále u sebe nosit cosi, co se jmenovalo občanský průkaz. Když jsme to dopsali, tak úřednice slavnostně vstala, podala mi ruku a řekla:

„Přeju vám v cizině šťastný život, a jak se tak dívám, nemusím mít o vás strach.“

Pak jsem šel na oběd do hotelu Kriváň a po obědě šel vrátit občanku. S úsměvem jsem řekl, že doufám, že jsem tu naposledy. Ale měl jsem velké cukání jim říct, že jsem občanku ztratil, protože byla úplně čistá a bez razítka, kromě zápisu, že jsem svobodný umělec, a s razítkem policejní strážnice u botanické zahrady. Každý mi tu občanku záviděl a policajti, kdykoliv mi občanku kontrolovali, mi ji vždycky vraceli s velmi podivným pohledem. Před čtyřmi lety mě po noční kontrole, když jsem šel v noci domů, došla trpělivost. Dvěma pitomcům jsem asi dvě hodiny vysvětloval, že jsem svobodný umělec a ti že nedostanou žádné razítko do občanky. Nosil jsem s sebou všelijaké smlouvy na koncerty, ale to nebylo nikdy úplně přesvědčivé. Policajt chtěl vidět v občance razítko, jinak že budu muset jít s ním na strážnici, aby si ověřil mou totožnost a pravdivost toho, co mu tvrdím. Tak jsem druhý den rozčileně vlezl na tu policejní ve Vyšehradské ulici a prvnímu policajtovi, kterého jsem tam potkal, jsem začal vysvětlovat, že to tam s tou mojí občankou musejí nějak zařídit. Počítal jsem pouze s tím, že se s nimi tak akorát trochu poštekám, to mě trochu uklidní, a pak mě vyhodí.

„Tak to běžte tamhle k přepážce a paní vám možná poradí,“ řekl mi policajt přátelsky. S pocitem rebelanta jsem přistoupil k okýnku. Za ním seděla na židli usměvavá mamina. Celkem útočně jsem jí vysvětlil problém, že policajti na ulici nerozumí pojmu svobodný umělec, a ukazoval jsem jí různé smlouvy na koncerty, a že by to měli nějak vyřídit. Prohlídla si smlouvy a řekla:

„Ukažte mi ten váš občanský průkaz.“ Podal jsem jí ho do okýnka, ona ho otevřela na stránce Zaměstnání, rukou tam napsala „svobodný umělec“ a dala na to razítko OSVB Praha 2, Vyšehradská ulice. Vyšel jsem po schůdkách ze strážnice a na ulici si nedůvěřivě prohlížel čerstvý zápis. Nebylo tam zapsáno žádné datum, od kdy do kdy jsem svobodný umělec, jen datum bouchnutí toho policejního razítka. Prostě svobodný umělec na věčné časy a nikdy jinak! Tu občanku nesmím nikdy ztratit, podruhé už by se to nemuselo povést!

Domů jsem přišel asi ve čtyři. Už bez své oblíbené občanky. Chtěl jsem psát, ale přišel na návštěvu David Němec. Tak jsme mluvili o všech věcech. Líbily se mu Dvorky. Odešel a přišel Karel Havlíček s Daňou H. a mluvili jsme zase o všech věcech a o odchodu, že je potřeba udělat bordel kvůli občanství atd. Na večer jsme měli pozvání na večeri na holandském velvyslanectví. O půl osmé jsme s Danou vypadli a zastavili se ještě u filosofa Hejdánka. Nahoru jsme šli pěšky kvůli policajtům a Dana si stěžovala: „Zpotím se a budu smrdět.“ Praha byla celá zahalena v mlze.

Když jsme přišli na ambasádu, snažil jsem se velvyslanci poděkovat za pozvání na tu recepci. Odpověděl opravdu diplomaticky:

„Já vás nezval, já jsem jenom váš velvyslanec.“

„Máš kytaru?“ zeptal se mě důrazně Pavel Kohout.

„To mě vůbec nenapadlo, že bych ji měl brát a že by někoho zajímalo moje hraní.“

„To jsou nějaké pitomé výmluvy. To snad bylo jasné, když tě zvou, že budou chtít také zahrát.“

Recepc se vlekla a strašně mě to nudilo. Všichni byli oblečeni slavnostně, já jediný byl ve svetru. Stůl byl upraven do podzimní atmosféry. Pořád se něco jedlo a já byl už přejedený. První měl projev rakouský velvyslanec a mluvil o Chartě a o postoji Rakouska k ní. Potom promluvil Švýcar. Jedlo se dál a já si povídal se Sašou Klimentem. Landák žertoval s Danou. Kliment vyprávěl o emigraci svých rodičů a příbuzných, všichni utíkali z Ruska před bolševikem, který je tady v roce 1948 dohnal.

Žranice skončila a paní velvyslancová Holandanka začala hledat jejich služební vůz. Když ho našla, posadila mě do něj a řekla řidiči, ať mě doveze pro kytaru.

„Tak tebe poslali pro kytaru! Já myslel, že to strašidlo už jde spát,“ řekl velmi nezdvořile. Mluvil i vypadal jako pěkné buranské kopyto. Vylezl z auta, strčil holandskou vlaječku do žerdi nad přední blatník a vyjel jako blázen. Jel mlhou tou nejkratší cestou, pokud to bylo jednosměrkou, tak v protisměru, všechno mu bylo jedno. A mluvil jako pitomec, všichni podle něj byli idioti. Když jsme se vrátili, řekla mu paní velvyslancová zdvořile:

„Pane Novák, jděte domů...“ Prostě takový blbý český Novák.

Hrál jsem už v menším kroužku těch, kteří ještě zůstali, a nejteskněji působila krásná žena španělského velvyslance. Dívala se smutně do okna, poslouchala mě, ale myšlenkou a citem byla kdoví kde.

čtvrtek 12. října 1978

Landák má zlomenou nohu. Nějací dva chlapi se ho pokusili shodit z mostu u Národního divadla do Vltavy. Zapřičil si nohu do kamenného zábradlí a křupla mu. Tedy ráno šla Dana za Jarmilou, že je to potřeba rozhlásit a oznámit někam do ciziny. Já vstal odpočatý a zpocení o půl druhé, najedl se a psal. Před čtvrtou přišel Zvěřina kvůli focení. Vyšli jsme ven, nakoupil jsem vína na zítřejší rozlučkový večírek s disidenty a pak jsme se dali do focení v podzimním slunci. Potkali jsme Věru Jirousovou a pak se Zvěřinovi zasekl foťák. Skončili jsme tedy focení a já sedl do auta, že budu zvat lidi na večírek. Ivan Klíma se přátelsky usmíval, ale omluvil se.

„Píšu zrovna nový román a vůbec se mi nehodí jak společenské akce, tak eventuelně nějaké problémy. Rád bych to v klidu dopsal. Ale, Jardo, jedno přání bych měl. Najdi v Holandsku kousek půdy, kam bychom se mohli odstěhovat. Abychom mohli v klidu psát i spát.“

Gruša říkal, že je pověřivý a v pátek třináctého nikam nepůjde, protože z toho může být akorát průser. Krausovi také nepřijdou. Vaculík nebyl nikde k nalezení, tak jsem mu alespoň nechal vzkaz, ale určitě nepřijde, zlobí se na mne kvůli emigraci a kvůli fejetonu Proces. U Tominů mi řekli, že táta Julek nevychází od Hejdánků, protože ho chtějí policajti zavřít. Domů jsem dojel v půl desáté. S Danou jsme si lehli na hodinku a asi o půl jedenácté přišla parta lidí z Urbánkových narozenin, vzbudili nás a šlo se k Martě Kubišové. Všem bylo líto, že odcházím, že teď to tady začíná být zrovna veselé. Vláda Veit vymyslel desku s českými zakázanými spisovateli. Že si od každého vezme text a udělá na to muziku. Já mu slíbil, že venku oslovím Kunderu, Voskovce a Škvoreckého, jestli by mu také nenapsali nějaký text, že by tím padla železná opona a všichni by se objevili na jedné desce. I ti tady, i ti v exilu. Domů nás odvezl Karel Havlíček autem asi ve dvě.

Od Marty jsme přijeli pozdě a Dana byla ze všeho nervózní a zdálo se jí, že je chladná, podchlazená na těle i na duši. Usnuli jsme pozdě a těžce. Za pět dní odjízíme. Vzbudili jsme se v jedenáct, odpočati, a byla z toho krásná nálada. Tak jsme si k sobě ještě lehli a bylo nám fajn. V jednu hodinu se ozval zvonek. Já byl ještě v posteli. Přišla policie a že musím s nimi jít za každou cenu. To mě docela vytočilo, tak se u dveří strhla hádka. Dveře jsme už museli nechat otevřené, jeden z těch policajtů do nich vrazil nohu.

Čekali u těch otevřených dveří na chodbě a byli naladěni agresivně. Neměli s našimi dveřmi zrovna ty nejlepší zkušenosti. Když mě přišli zatýkat loni v říjnu, ještě jsem spal. Přišli v pět ráno. Řekl jsem Daně, že jestli s sebou nemají uniformy, tak ať jim neotvívá, že to by takhle mohl v civilu přijít každý. Vztekali se, prostrkávali schránkou své legitimace, ale Dana byla neoblomná, to si může také kdekdo nechat vyrobít. Tak zašli na policejní stanici do Vyšehradské pro dvě mladé uniformy. Ti začali prostrkávat schránkou obušky, tak jsem řekl Daně, že to už otevřít musí. Mladé uniformy vlítly dovnitř jak povodeň a běžely přes síň s napřaženými obuškami do obýváku, který byl zároveň ložnicí. Dana na ně duchapřítomně zařvala:

„U nás se zouvá!!“

Ti pitomci se zastavili, položili obušky na zem, rozvázali si tkaničky, sundali ty své polobotky a vešli do místnosti v ponožkách. Já byl stále ještě v posteli a měl jsem co dělat, abych se nerozesmál na celé kolo, jak v ponožkách a s napřaženými obuškami stáli nad mou matrací, která ležela na zemi. Tahle příhoda se tehdy obzvláště líbila Vaškovi Havlovi. Vytvořil z ní teorii, že u nás ve skutečnosti vládne ženská a každý policajt ji má doma také, a když při jakékoliv akci zaslechne ženský křik: zout!, tak vše zastaví, napřed se zuje a pak je teprve schopen v něčem pokračovat. Nakonec jako každý český chlap. Tehdy si mě v Bartolomějské nechali dva dny. Ale odmítl jsem s nimi mluvit a druhý den v cele jsem vymyslel písničku *Ve vězení StB*.

Dnes jsem se umyl, snědl polívku a dal si ještě v klidu kafe. Když jsem ho dopil, šel jsem ke dveřím a zeptal se:

„Kdybych nešel dobrovolně, odvedli byste mě násilím?“

„Samozřejmě,“ odpověděli nasupeně.

„Tak to budu považovat za únos. A jak to, že mi nemůžete říct důvod toho vašeho únosu? Paragrafů na to máte přece dost.“

„Důvod se dozvíte od náčelníka.“

Nechal jsem si ukázat jejich legitimace a napsal pro Danu jejich jména. Důvod zatčení odmítli říct, a kam mě vedou také. Možná to sami ještě ani nevěděli. Říkali, že jsou kriminalisté, že se Státní bezpečností nemají nic společného.

Zavedli mě na strážnici v Legerově ulici kousek od mostu Klementa Gottwalda přes Nuselské údolí. Říkalo se, že most se jmenuje po Gottwaldovi, protože on prosazoval co nejkratší cestu na Pankrác.

Zavedli mě do kanceláře vedle náčelníka. Byly asi tak dvě hodiny odpoledne.

„Tak o co jde?“ zeptal jsem se drze.

„Četl jsem tu vaši povídku Dvorky. Není to porno?“

„Vám to tak připadá? To byste se měl nad sebou zamyslet. Já myslím, že je to hezký příběh mladého kluka, který objevil, že žije v prohnilém a pokryteckém světě. Takhle to na vás nepůsobilo?“

„Mladí lidé ještě nemají žádné zkušenosti, a tak vidí svět příliš zjednodušeně.“

„Ale to s tím prohnilým a pokryteckým světem vidíte také tak, ne?“

„Já jsem kriminalista, já se zajímám jen o porušování zákonů, nic jiného mě ani zajímat nesmí.“

„Také se zajímám o porušování zákonů. Třeba tohleto moje násilné zatčení je zcela nezákonné. Dosud jste mi ani nedokázali říct důvod, proč jste mě zatkli.“

„Dostáváte poštu?“

„Jak to souvisí s mým zatčením?“

„Chci vědět, jestli dostáváte poštu,“ řekl naléhavěji.

„Nedostávám, protože mi ji už půl roku někdo krade.“

„Tak mi ji dostáváme,“ přiznal se jednoduše. „A někdo vás chce zabít!“

„Mé? A proč tak najednou?“

„Protože emigrujete. Pro některé lidi je to zrada národa a chtějí vás za to potrestat a to my si před cizinou nemůžeme dovolit, tak vás do odjezdu budeme muset zadržet, abychom vás ochránili.“

„Vůbec o vaši ochranu nestojím. Zdá se mi příliš nebezpečná,“ začínal jsem dostávat vztek. Byl jsem v úplně jiné situaci než při jiných výsleších. Nic jsem neriskoval, oni sami chtějí, abych vypadnul do zahraničí, ale zároveň mnou proběhl pocit zoufalství, že jestli mě chtějí pět dní někde držet, tak některé přátele už nikdy nevidím.

„Zlí jazykové tvrdí, že píšete text pro Martu Kubišovou,“ pokračoval.

„Já si mohu psát text, pro koho chci a kdy chci. To nemusí policii vůbec zajímat.“

„Pokud ovšem ten text nepovede k pobuřování.“

„Že se najdou dva lidi, kteří to uslyší? Myslíte, že by jí to Supraphon vydal? Grušu jste drželi měsíc ve vězení a nepodařilo se vám najít ty dva, kteří by tu jeho knížku četli. Tak jste ho propustili, ale měsíc si odseděl. To teď budete tak dělat s každým? Žádné vězení, pouze různě dlouhá

vyšetřovací vazba. Přejde to na stejno, akorát to jde bez soudu a propuštění bez omluvy.“ Policajt se zvedl, odešel a přišel jiný. Měl jsem představu, že nás poslouchají v nějaké vedlejší místnosti. Ten začal přátelsky a s úsměvem. Asi šel za toho dobrého.

„Člověk žije mezi lidmi a musí si to uvědomit. Nelze vyhovět každému, to je jasné. Každý jsme jiný. Ale je potřeba žít tak, aby nedocházelo ke konfliktu, aby člověk lidi neurážel a potom od nich zase zbytečně netrpěl, abychom my nemuseli řešit věci, které jsou zbytečné a které se nemusely stát. Chce to mít jen trochu cit, schopnost vcítit se do situace. Víte, co mám na mysli?“

„Docela dobře chápu, kam míříte, ale s převýchovou u mne už nepořídíte. Odjíždím do ciziny a navíc jsem už víc než deset let plnoletý.“

„Taky jsem hrál na kytaru a psal, ale člověk musí udělat kompromis, aby zachoval hlavní směr. Vy jste si pokazil život i kariéru. Jste nadaný a je vás škoda. Hodně lidí to mrzí, že emigrujete. Rádi by vás měli tady ve vlasti a byli by rádi, kdybyste byl rozumný. Pochopili by to.“

„Pochopili by akorát, že jsem stejně vystrašený jako ti, co v Divadle hudby podepsali Antichartu.“

„Jeden prominentní spisovatel Petlice mi říkal, že uvnitř Charty panuje teror a že takzvaní disidentští spisovatelé jsou kvůli tomu nuceni psát protistátně a protizákonně. Mohl byste mi říct, kdo ten teror způsobuje?“

„To se budete muset zeptat toho vašeho prominentního spisovatele.“

„A co dělá Marta Kubišová? Jste přece přátelé.“

„Ale přece víte, že na takové otázky neodpovídám.“

„To je škoda, hodně byste mně tím pomohl. A kdy jste viděl naposledy Václava Havla?“

Čas se vlekl a já jsem odvedl téma na špatné komunistické hospodaření, na nedostatky ve školství a pořád jsem se vracel k otázce, proč nesedím jako umělec na pohovoru na ministerstvu kultury. Policii přece vůbec ani nesmí zajímat, co jako svobodný umělec dělám, na to je také zákon, a tak dokola, jak jsem to u výslechů dělával. Akorát jsem měl blbý pocit, že jestli si mě tu nechají, bude večírek beze mne, a to mi bylo líto. Najednou se civil, který se před tím představil jako kriminalista, zvedl a řekl:

„Udělal jsem pro vás dost, víc nedokážu a je to škoda. Proč jste nepřišel?“

„Kam?“

„Zval jsem vás přece na kafe. Dalo se mnoho věcí objasnit a možná by dnes bylo všechno jinak,“ řekl a odešel s takovým tím výrazem, že vůbec nechápe, proč jsem tak hloupý.

Před pár měsíci, ještě než nám a dalším asi čtyřiceti lidem vypli telefonny, mi volal nějaký tajemný hlas. Říkal, že je přítel a že by se mnou chtěl

probrat některé důležité věci, které se týkají mých přátel a mých písni, a aniž se mě zeptal, jestli souhlasím, oznámil čas a místo, kde se sejdem. Byla to nějaká kavárna na Smíchově. Nikam jsem nešel, protože jsem měl podezření, že to bude estébák.

V kanceláři se objevil další civil a začal přísně:

„Ve fejetonech, které píšete, zesměšňujete naše státní zřízení. Tohle si stát nemůže nechat líbit a od toho má policii, aby tomu zabránila.“

„Vyprávím pouze příhody, a jestli se někomu zdají směšné, tak to je věc každého, kdo to čte. Policie čte jinak než normální lidé. A odkud znáte moje fejetony? Dávám je pouze přátelům.“

„To už je naše věc, odkud se dozvídáme o trestné činnosti.“

„Vím, že se přátelům, když nejsou doma, ztrácejí všelijaké papíry a knihy. I já jsem jednou přišel domů po několika dnech a našel jsem na stole Rudé právo, a to já ani nekupuju, ani nečtu.“

„To byste měl číst. Dozvěděl byste se tam pro vás důležité věci.“

„To si umím představit. A Ivan Klíma takhle našel na věšáku v předsíni cizí klobouk.“

„Vy znáte Ivana Klímu?“

„Toho zná snad každý. Je to přece slavný spisovatel. Jeho knihy vycházejí po celém světě, jenom u nás ne, protože jste to zakázali.“

„My nic nezakazujem. Každé vydavatelství si vydává, co chce. Asi se jim to nezdálo dost kvalitní. My jsme korektní.“

„Ano, zničili jste mi korektně život.“

„Zničil jste si ho sám. Kdybyste byl jen trochu rozumný, tak k ničemu nemuselo dojít. Ztratil jste osobnost,“ řekl a začal mě poučovat, jak svými písněmi terorizují mladé lidi, že ale nikdo z nich netuší, kolik za to vydělávám a odkud ty peníze jdou, že už můj zjev kazí mládež a že oni musí mládež ochránit a že dlouhé vlasy už stejně dávno vyšly z módy a že zajímám jen zkažené publikum, že jsem pozůstatek buržoazie. A Jiří Hájek, první mluvčí Charty a ministr zahraničí v roce 1968, je odpadlík.

„Já myslím, že podle vás je i Karel Marx odpadlík.“

„To je mi úplně jedno, jak to vykládáte vy nebo Zdena Tominová nebo Landovský,“ a mlel dál ty své poučky s odbočkama, ve kterých chtěl naznačit, že ví daleko víc, než tuším. Čas běžel, já jsem začal být unavený a cítil jsem, že jsem nervózní a napjatý. Vůbec jsem netušil, jaké jsou jejich plány.

„Jsem zajatec a nelíbí se mi tady u vás,“ řekl jsem.

„Tak proč s náma nechcete mluvit?“ řekl ten hajzl s úsměvem.

„Protože jste policie a nemám vám co říct.“

„Práce policie je hlavně předcházet trestné činnosti. Proto jste tady.“

„Zpívání ani psaní není trestná činnost. To tak připadá jen vám, tady v tom vědeckém nejpokrokovějším režimu.“

„Tam, kam odcházíte, mají už dost přistěhovalců. Myslíte, že se o vás postarají? Co jste pro ně? Nic a nikdo! Nikdo vás nezná. Vykašlou se na vás a bude vás mrzet, co všechno jste tu opustil.“

„Mě by teď spíš zajímalo, jaké vy máte se mnou plány. Radíte se o mně a neumíte se asi rozhodnout. Tak mě tady jenom držíte.“

„To víte, tuhle půlhodinu není jasné, co bude druhou.“

„To jsem už pochopil,“ vzpomněl jsem si na věžeňský balíček, který mám s sebou. V duchu jsem ho prošel, jestli jsem něco nezapomněl. Kartáček na zuby, pasta, pět balíčků tabáku Drum a malý pytlík kafe.

„Bojíte se slova, i když je řečeno potichu nebo jenom zpívané. A co Západ? Proč ten se necítí ohrožen slovem?“

„Tak s tím svým psáním jděte do nějakých novin. Schválně, jestli se rozhodnou vám to otisknout.“

„Otiskli by, ale mají strach z vás.“

„Na Západě by s vámi vyrazili dveře, kdybyste dělal při zadržení takové problémy. My vás nechali ještě posnídat, i když jste nás pěkně potrápil.“

Otevřely se dveře a někdo nahlédl dovnitř. Neviděl jsem ho, byl jsem zády, ale zřejmě udělal na toho mého nějaké gesto. Zrovna jsem měl ubalenou cigaretu a chtěl si ji zapálit.

„Nekuřte tady!“ řekl ten můj nečekaně přísně. Zarazil jsem se. Co zase znamená tahle taktika?

„Už si nemusíte zapalovat. Půjdeme, a jelikož ten dopis, který vám vyhrožuje smrtí, musíme vzít vážně, tak vás dáme pod ochranu.“

Popadl jsem svůj balíček a chlapík přede mnou seběhl rychle po schodech a najednou jsme stáli na chodníku. Policajt v civilu zmizel a přede mnou stáli tři vrazi. Byli rozkročení vedle sebe, měřili si mě pohledem a pohrdavě se usmívali. Jeden měl barevné sako jak od kolotoče, druhému chybělo několik zubů a třetí rozevřel svoje tmavě červené sako, kde měl zastrčenou pistoli, a řekl:

„Pane Hutka, s náma se nemusíte bát,“ a zase sako zavřel. „Kudy půjdeme?“ zeptal se. A na mne v tu chvíli padl strach. Napadla mě Landáková zlomená noha, Medek odvezený za Prahu a tam zmlácený a pohozený na kraji lesa a ty stále pověsti, co všechno na nás chystají.

„Dolů na Albertov,“ řekl jsem nejistě a došlo mi, že je to zcela opuštěná cesta podél policejního muzea a dál dolů podél středověké hradby, kterou tam nechal postavit ještě Karel IV., když pětinasobně rozšiřoval Prahu. Jeden řekl, že bere auto, a vlezl do nedaleko zaparkované šestsettrojky.

„Můžeme jít,“ řekl pistolník a ukázal, ať jdu před nimi. Zahnul jsem k Sokolské ulici a bylo mi úplně blbě z toho, že hned za patami mi jdou tihle dva. Uvědomil jsem si, že cestou bydlí Jirka Gruntorád, a udělal jsem věc, která mě pak mrzela. Zazvonil jsem u něj a požádal jsem ho, jestli by se mnou nešel domů tou nesmyslnou úzkou cestičkou dolů kolem hradeb. Já si vůbec neuvědomil, že jsem mohl zvolit sice delší cestu, ale někde mezi lidmi.

Cesta dolů proběhla klidně, my si s Jirkou povídali, vrazi nám šlapali na paty, asi to měli takhle přikázáno. Prošli jsem pod viaduktem na mostek přes Botič do Neklanovy ulice. Od mostku se mi naskytl divný obraz. Všechny tři ulice od našeho baráku byly zablokovány napříč postavenými policejními auty. U nich stáli uniformovaní policisté. Před naším kubistickým rožákem stála nepořádně zaparkovaná tři civilní auta a kolem nich asi patnáct civilistů v baloňácích. Vrah v šestsettrojce měl už zaparkováno v ulici, co vedla nahoru k Vyšehradu.

„Domů nás snad pustí,“ zamumlal jsem. Došli jsme ke vchodovým dveřím. Ti dva vrazi, co šli celou dobu na tu nejbližší vzdálenost za námi, zůstali stát na protějším chodníku. Civilové se bez řeči rozestoupili a pustili nás vchodovými kubistickými dveřmi s kubistickou klikou do kubistického domu. Stoupali jsme s Jirkou mlčky podél kubistického zábradlí do druhého patra. Před mými kubistickými dveřmi stáli dva mladí policisté v zelených, nekubistických uniformách. Zastavili jsme před nimi.

„Občanské průkazy,“ řekl jeden.

„Já žádný nemám, už jsem ho u vás odevzdal. Stěhuju se do ciziny,“ pokusil jsem se trapně a nejistě o vzpurný tón. Jirku si ten druhý už zapisoval.

„Vy tu bydlíte? Tak to můžete dovnitř, ale tady pán musí odejít. Máme příkaz nikoho cizího nepouštět dovnitř.“ Jirka se na mne otočil:

„Tak, Jarku, já jdu a budu držet palce, ať to všechno dobře dopadne. Třeba se ještě uvidíme. Ahoj,“ a začal sestupovat po schodech. Cestou sem jsem mu popsal vše, co se mnou to odpoledne bylo.

Vešel jsem domů. Dana tam nebyla a nebyla tam ani žádná nákupní taška. Že by ji sebrali také? Ptát se policajtů před dveřmi asi nemá smysl. Pil jsem kafe, pozvolna se uklidňoval a usilovně přemýšlel, co to všechno znamená a co bych měl udělat. Telefon byl vypnutý, před dveřmi dvě uniformy a před barákem hromada estébaků. Pomalu začínal čas, kdy se měli začít scházet hosté.

Dopil jsem kafe a rozhodl se jít před barák. Stál tam Tomáš Vrba a diskutoval s estébákem, jak to, že ho nechce pustit ke mně na rozlučkový večírek. Připojil jsem se k diskusi, estébák bez zájmu říkal, že je to prostě zakázáno a že o tom diskutovat nebude, ať Tomáš odejde domů, než začne mít problémy. A já ať jdu okamžitě domů. Vylezl jsem tedy zpět nahoru

a přemýšlel dál, co s tím vším. Tomáš o Daně nic nevěděl. Sešel jsem zase dolů a objevili se tam Vlasta Třešňák a Michal Klíma. Stál už jsem zpátky na schodech do baráku, když jsem viděl přicházet Kohouta. Zavtipkoval, že mám na večírku asi víc hostů, než jsem počítal, a že asi pro všechny nemám pohoštění, ale že se strašně omlouvá, že se večírku nemůže zúčastnit, že na něj leze chřipka a že musí do postele. Bylo to na něm vidět a estébák se na mne rozkřičel, ať jdu domů, že tam bude pořádek, a běda, jak se pokusím ještě jednou vyjít na ulici. Kohout mi pak říkal, že si ho ten hajzl na hodinu a půl zavřel do auta a pokusil se o výslech, ale celou dobu ho ironicky oslovoval „pane Slepíčka“.

Já seděl zase doma za stolem anebo se občas chodil dívat z okna, ale to bylo za rohem od domovních dveří a kromě vrahounské šestsettrojky a jednoho policejního auta nebylo vidět nic. Rozhodl jsem se jít dolů, ale pro jistotu už jsem Daně nechal na stole vzkaz, kdyby se vrátila:

Milá Dano,

stojím před domem a čekám lidi a čekám tebe. (Kdybych tu nebyl, tak mě odvezli.) Je 20 hodin. Zakázali mi vycházet ven.

Jarek

Sešel jsem zase dolů. Byl tam Mirek Hájek a dost všelijakých čumilů a policajti byli stále nervóznější. Pak se objevil Vašek Havel a ještě pár lidí. Já měl pro Vaška jako dárek secesní citeru a zavolal jsem na něj:

„Počkej tu chvíli, něco pro tebe mám!“ vyběhl jsem nahoru a hned seběhl dolů a venku už byla tlačenička s policií. Bylo slyšet mnoho hlasů, že se mají lidé rozejít. Protlačil jsem se ještě k Vaškovi a přes rameno jednoho estébáka jsem mu tu citeru podal. On ji vzal, začal jezdit volnou rukou po rozladěných strunách a svým ráčkujícím hlasem začal zpěvavě deklamovat:

„Šel jsem se rozloučit s přítelem
který na dlouhá léta odjíždí do ciziny
ale policie mi to nedovolila
zakázala mi se rozloučit
odtrhla mě od něj
odloučila od toho
kdo odjíždí z vlasti...“

a všichni se začali smát a policajti dostali záchvat zuřivosti a začli strkat do lidí, ať se rozejdou, a na mne se jeden rozeřval, že mi zakazuje vycházet

z domu a jestli ještě jednou vyjdu, že mě zavřou a až do odjezdu budu sedět v cele.

Lidé byli rozprášeni, já vylezl zase domů a vůbec to nebylo veselé. A Dana nikde. Uniformovaní policisté před dveřmi se ale chovali zdvořile. Jen každého, komu se podařilo proniknout do domu, před dveřmi zastavili, zapsali do bločku a zase poslali pryč. Strčil jsem do špehýrky sirku, abych pořád viděl na chodbu, ale bylo to k ničemu. Na chodbě se nic nedělo, a když jsem se ptal uniforem na svou ženu, tak tvrdili, že co jsou tady, že kromě mě do bytu nikoho nepustili a že nic jiného nevědí, protože je nikdo o ničem neinformuje, že jsou tady jen na rozkaz. Pokoušel jsem se tedy zase něco uvidět z okna, ale to bylo také k ničemu. Najednou se ode dveří ozvalo zaklepání. Zvonek fungoval, tak co má tohle znamenat? Znejistělo mě to, ale říkal jsem si, že se nesmím začít bát, protože to chtějí. Nejistě jsem otevřel dveře. Bylo akorát devět večer. V nich stál jeden z těch mých policistů, žmoulal v ruce čepici a druhý hlídal schody. Ten u dveří říkal:

„Nezlobte se, že jsme vás obtěžovali, ale my musíme, my jsme jenom ti obyčejní a s prominutím my to jen odserem. Snad vám bude v Holandsku lépe. A mohl byste se nám tady podepsat? My už musíme jít, právě nás odvolali,“ a podával mi blok, do kterého zapisoval moje přátele. Čekal jsem cokoli, jen tohle ne. Úplně mě tím zmátli. Tak jsem vzal jejich blok a jejich tužku a napsal:

Mým andělům strážným – Jaroslav Hutka.

Policajti velmi uctivě poděkovali a odešli.

Zhasnul jsem a šel k oknu a díval se dolů na tu zasranou šestsettrojku a vůbec si nebyl jist, co udělat. A co to znamená, že odvolali ty uniformy ode dveří? Je to dobrá, nebo špatná zpráva? A kde je Dana? Je už po deváté večer. Co když ji zatkli a ona dostala hysterák a začla se s nima nějak blbě hádat a oni ji šoupli do cely a dali osmačtyřicítku? Měl bych se vypravit ji hledat...

Stál jsem rozpačitě za záclonou ve zhasnuté místnosti. V jednom okně dívčího internátu naproti jsem zahlédl pohyb. Místnost byla spoře osvětlena nějakou lampičkou. U kraje okna stála mladá holka a začla se svlékat. Svěkla se do naha, oblékla si nějakou modrou košilku a zmizela, nejspíš si lehla do postele a zhasla. Připomnělo mi to jakousi Mertovu písničku a hodilo mě to do úplně jiného světa a jiných myšlenek. Bydlím v tomto bytě naproti dívčímu internátu už deset let, a ještě jsem tam neviděl se svléknout holku. Holky vždy pečlivě zatahovaly. Asi proto, že je náš dům dneska úplně mrtvý, tak na to zapomněla a mně umožnila světlou chvílku

něčeho jiného v tomto absurdním dnu. Zvláštní rozloučení. Netušil jsem, že právě tato chvíle zhasnutého okna sehrává v této chvíli svou dramatickou roli.

Vrátil jsem se do mrzuté reality a rozsvítil. Asi čtvrt hodiny jsem seděl u stolu naprosto bezradný, co dělat. Na chodbě uniformy nejsou. Vyšel jsem tedy před dům. Přece mně musejí říct, co je s Danou! Před domem ale nikdo! Úplně prázdná ulice! V našem domě se nic nepohlo, jediné okno nebylo osvětlené. Šel jsem za roh, že si promluvíím s vrahounama. Patří přece k nim. Auto už tam také nebylo. Kde jsou? Všichni odjeli? A kde je Dana? Jediná možnost zbývá, že je buď někde v policejní kanceláři, nebo v cele. Vrátil jsem se domů a pro jistotu, kdyby se vrátila, jsem jí napsal na papír vzkaz:

Milá Dano,

doufám, že se ti nic zlého nepříhodovalo. Už je deset pryč a já tě půjdu hledat. Výslech trval asi do pěti hodin a chtěli vědět věci, které jsem jim nechtěl říkat. Při loučení mi oznámili, že dostali anonym a že mi jde o život a že tedy za mnou budou chodit páni, a od okrsku také šli. Zastavil jsem se u Jirího Gruntoráda, který šel pak se mnou, neboť páni na mou ochranu se mi velmi nelíbili. Tady doma stáli u dveří dva zelení a dovnitř ho nepustili a také nikoho dalšího, pouze vždy zlegitimovali a zapsali. (Třešně, Tomáš, Pavel K., Vašek, Mirek s Ivanou, Vláda Veit). Já s nimi vycházel na ulici, kde bylo asi deset civilů se třemi auty, a nakonec se na mě rozeřvali, že jestli ještě jednou vyjdu, tak mě zavrou až do odjezdu. Říkal jsem, že tě musím hledat, že jsi se ztratila při cestě na nákup. Bojím se, že tě mačkají v nějaké své kanceláři. Věřím, že se nestalo nic horšího. Už abychom byli pryč. Už mně ty jejich večírky lezou krkem.

Tvůj Jarek

(zelení odešli ode dveří ve 21:30, teď je 22:35)

Ještě jsem se vrátil a venku po ostraze a policii ani noha. Absurdní. Vezmu auto, zajedu pro Vládu do práce, a jestli se do té doby nevrátíš, tak pojedu do Legerky nebo nevím.

Jarek (22:55)

Chvíli jsem chodil prázdnými ulicemi v okolí, pak jsem nasedl do auta, které jsem zaparkoval pro jistotu daleko od baráku, a vyjel za Vládou Veitem do hlídárny. Chtěl jsem, aby to všechno objel se mnou, pokud by se ještě něco dělo, tak aby byl svědek.

První jsme zastavili na policii v Legerově ulici, kde mě odpoledne zadrželi. Tvrdili, že nevědí vůbec nic, ani to, že jsem tam byl odpoledne zadržen.

Nějaký hlas v telefonu na ulici se sluchátkem ve zdi vedle vrátnice říkal, že to nebyla akce jejich kriminálky, takže o tom nic neví. Vrátili jsme se pro jistotu domů.

Ted je 23:45. Jsme tu s Vládou a pojedeme tě hledat. Doufám, že nebaháš pod chlupatou dekou v cele.

Jarek

0:15 příchod. Tak ještě nejseš doma. Tedy pojedem na Bartolomějskou.

Jarek

Šel jsem k hlavní budově StB v Bartolomějské. Byl tam jenom vrátný, řekl jsem mu, o co jde, že hledám ženu a že ji asi StB zadržela a nejspíš bude tady někde v budově.

„Dnes sem žádnou ženskou do budovy nevedli, já myslím, že tady není,“ řekl vrátný znuděně a vytočil nějaké číslo. Řekl, že ve vrátnici je nějaký člověk, zeptal se mě na jméno, to tam nahlásil a předal sluchátko. Já začal rovnou dotazem, kde je Dana Hutková, že ji dnes zatkli a že musí být u nich v budově. Chlap řekl moment a za chvíli se jeho hlas zase objevil, že tam nikdo není. Začal jsem vyhrožovat mezinárodní ostudou, že se za několik dní stěhuju do Holandska a že si budu stěžovat na holandské ambasádě. Věděl jsem, že to jsou páky k ničemu, ale nic jiného jsem neměl. Chlap si mě v klidu vyposlechl a pak mi řekl, že asi bude lepší, když obejdu okolní hospody anebo její přátele, že bude někde sedět a dobře se bavit. Vrátný mi začal ukazovat, ať mu už to sluchátko vrátím. Vláda čekal v autě.

„Nic. Ty svině tvrdí, že tam není. Pojedem do Konviktské, jestli ji tam nemají v cele,“ oznámil jsem bojově. Tam to proběhlo podobně, akorát si ze mne nikdo nedělal legraci, že Dana je někde v hospodě.

0:45 – Barták nic a Konviktská také nic, tedy jedu k botanické zahradě, aby bylo zahájeno pátrání.

Jarek

Policajt u botanické zahrady mě přemluvil, ať ještě pátrání po ztracené osobě nezahajuji. Říkal, že má dlouholetou zkušenost, že se to vždy do dvaceti čtyř hodin vysvětlí a pak je problém to zase stahovat.

„Jestli se do zítřka do večera neobjeví, tak přijďte, to pak může být něco vážného, ale takhle bych vám radil to zatím nechat být. A s tou Státní bezpečností vám neporadím. Oni nás jenom používají. Slyšel jsem, že dnes tu byl docela fofr, ale tam u nich vám nic nezjistím, to je pro nás moc vysoko.“

Jděte domů, ono se to určitě do zítřka vysvětlí a teď v noci už stejně nic nevyřídíte.“

Policajt mě sice nějak uklidnil, ale zároveň bezbřezě rozesmutil. Zastavili jsme se zase doma a dlouho si s Vládou povídali, co tedy s tím vším a co tím chtějí ti fyzlové vlastně docílit. Předpokládal jsem, že to Dana zvládne, sice byla ve své podstatě ustrašená, ale měla strašnou hrdost a nedala by to na vědomí. Na výsledku byla zatím jen jednou v Ruzyni. Pozvali si nás oba do věznice kvůli tomu, že jsem napsal fejeton o Grušově knize Dotazník. Fejeton se jmenoval Grušův Dotazník. Napsal jsem tam, že mi Daniela z něj nahlas předčítala. To už by stačilo na soud, protože to dva lidé slyšeli, to znamená, paragraf o pobořování byl naplněn. Já šel první. Sedl jsem si v kanceláři na židli a fyzl začal vyplňovat formulář. Pak ke mně zvedl oči a řekl: „Vy ale vypovídat nebudete, že?“

„To se nemýlíte, nebudu,“ odpověděl jsem. On to tam zapsal, vytáhl protokol ze stroje a já ho podepsal. Dany se pak ptal, jestli je pravda, že mi to předčítala nahlas. Ona odpověděla, že to pravda není, že to je jen fejeton a že si vždycky vymyslím, že jsem prostě básník a nesmí se mi věřit nic, co napíšu.

„A odkud víte, že byl Gruša uvězněn?“ zeptal se vyšetřovatel.

„Říkali to u řezníka,“ odpověděla a tím to také skončilo. Domluvili jsme se předtím, že ona ze sebe bude dělat ženu v domácnosti, která vlastně vůbec neví, co se děje a oč jde.

Odvezl jsem Vládu zpět do hlídárny a nechal poslední vzkaz pod těmi všemi:

2:30 – vezu Vládu domů.

Jarek

Když jsem se vrátil, tak jsem ještě chvíli coudal po noční ulici, byl smutný, otrávený, naštvaný a bezradný. Vůbec jsem si neuměl představit, jak to s ní je. Nemá s sebou ani kartáček na zuby. Za pět dní odjíždíme a vůbec nevím ani kam, ale určitě na lepší místo, než na kterém jsme teď.

sobota 14. října 1978

V devět ráno zazvonil zvonek. Šel jsem ke dveřím ještě úplně pitomej z nevyspání a snů, které se motaly kolem uvězněné Dany, emigrace, policie a večírku a kdoví kolem čeho. Na chodbě stál jeden z vrahounů a přátelsky mi oznamoval, že jsou tady a že mě budou dál hlídat a že jim mám vždy

předem oznámit, kdybych někam šel. Spustil jsem na něj kvůli Daně, ale on jen krčil rameny a říkal, že jsou pouze ostraha a že nic nevědí. Zelinářka z ulice nahoře říkala, že zaparkovali pod vyšehradskou bránou „a tam celou noc chrápali!“

Vyčistil jsem si zuby a zazvonil u sousedů, jestli bych si nemohl zavolat, že mám starost, kam se poděla Dana. Zkusil jsem Havlovo číslo, to fungovalo. Tak jsem mu řekl, že Dana je od včerejška nezvěstná a že jdu telefonovat na policii. Řekl, že to je asi jediné, co mohu v této chvíli udělat. Našel jsem si číslo na Bartolomějskou a nechal se přepojit na Státní bezpečnost a tam jim vyhrožoval, že jestli mi okamžitě neřeknou, kde je moje žena, že z toho udělám mezinárodní skandál. Říkali, že s tím nemají nic společného, že o tom nic nevědí, ať nechám vyhlásit pátrání po ztracené osobě, což se mi od nich zdálo nebetyčně drzé. Tak jsem si vyměřil, kam všude to oznámím, až jsem sám sobě připadal směšný. Za hodinu jsem tam zavolał znovu, jestli si to rozmysleli a hodlají mi něco říct, že se zrovna vypravuji na holandskou ambasádu. Mluvil se mnou zdvořile kdosi, komu to všechno bylo jedno a nechal mě vymluvit.

S holandskou ambasádou byl problém, že jsem s sebou potřeboval překladatele. Tak jsem zavolał k Tominům, jestli by Zdena nebyla ochotná, protože ona byla překladatelka. Mezitím se objevily tři návštěvy. Jedna z jižních Čech, druhá ze Slovenska a pak jeden stopař odněkud ze severu. Neměl jsem na nikoho náladu, ale nemohl jsem je vyhodit, protože se přišli se mnou rozloučit. Tak jsem jim alespoň popsal včerejšek a to, že se mi v tom policejním bordelu ztratila žena a že StB se k tomu nehodlá hlásit, tak kdo ví, co se děje a čeho všeho jsou schopni. Všechny tři návštěvy z toho byly zděšeny, všichni se shodli na tom, že je opravdu lepší, když odejdu, že tady jde možná o život. V tu chvíli jsem měl taky ten dojem.

Zdena Tominová přišla ve dvanáct. Šli jsem do telefonní budky zavolat na holandskou ambasádu, abychom si s někým dali nějakou schůzku. Pak jsme se vrátili domů. Odemčel jsem dveře, Dana byla doma a první věta, kterou řekla, byla:

„Tak jsem zažila bezvadnej mejdan!“ Mně bylo na omdlení a Tominka akorát utrousila, že by měla dostat na prdel. Já byl na idiotských rozpacích, protože jsem byl rád, že žije a je v pořádku, a zároveň ten trapný humbuk, který jsem kvůli její nezodpovědnosti způsobil.

Celé to proběhlo jako jedno velké nedorozumění. Mě odvedli asi o půl druhé. Dana předpokládala, že možná dojde na domovní prohlídku, tak tašku podstatných věcí dala k sousedům a vydala se nakoupit víno a nějaké jídlo na večírek. Vracela se parkem a viděla dům obklíčený policií, v každé ruce měla plnou nákupní tašku. Tak si sedla v parku na lavičku na cigárko